

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та
управління закладами освіти

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В
МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

КОВАЧ СКАРЛЕТТ-СІНТІЯ ЙОСИПІВНА

Студентка IV-го курсу

Освітня програма 01 Освіта / Педагогіка 013 «Початкова освіта»

Спеціальність «Початкова освіта»

Рівень вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № _____ / 202_

Науковий керівник:

Біда Олена Анатоліївна,
доктор пед. наук, професор

Завідувач кафедри:

Біда Олена Анатоліївна,
доктор пед. наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 202_

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

**Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладами освіти**

**Кваліфікаційна робота
МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В
МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ**

Рівень вищої освіти: бакалавр

Виконавець: студентка IV-го курсу

Ковач Скарлетт-Сінтія Йосипівна

Освітня програма 01 Освіта / Педагогіка 013 «Початкова освіта»

Спеціальність «Початкова освіта»

Науковий керівник: **Біда Олена Анатоліївна,**

доктор пед. наук, професор

Консультант: **Ланці Вікторія Гейзівна,**

викладач

Рецензент: **Бергхауер-Олас Емьовке Ласлівна,**

доктор філософії, доцент

Берегове
2024

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

**Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatás- és Intézményvezetés
Tanszék**

**AZ ÉRZELMI INTELLIGENCIA FEJLŐDÉSE ÉS FEJLESZTÉSI
LEHETŐSÉGEI KISISKOLÁSKORBAN**

Szakdolgozat

Készítette: Kovács Szkarlett Szintia

IV. évfolyamos tanítói

szakos hallgató

Témavezető: Bida Olena

a pedagógia tudományok doktora, professzor

Konzulens tanár: Láncki Viktória

adjunktus

Recenzens: Berghauer-Olasz Emőke

PhD, docens

ЗМІСТ

Вступ	6
I. Зв'язок між коефіцієнтом інтелекту та емоційним інтелектом.....	8
1.1. Поняття коефіцієнта інтелекту та емоційного інтелекту.....	9
1.2. Важливість коефіцієнту інтелекту та емоційного інтелекту в розвитку особистості дитини молодшого шкільного віку.....	10
1.3. Складові емоційного інтелекту	11
1.3.1. Самосвідомість	12
1.3.2. Регулювання емоцій.....	12
1.3.2.1. Основні емоції.....	13
1.3.3. Соціальна свідомість	14
1.3.4. Соціальні навички.....	14
II. Розвиток емоційного інтелекту в молодший шкільний вік.....	15
III. Можливості розвитку емоційного інтелекту в молодший шкільний вік.....	17
3.1. Розвиток емоційного інтелекту за допомогою казок	18
3.2. Розвиток емоційного інтелекту за допомогою музики.....	20
3.3. Розвиток емоційного інтелекту за допомогою драматичних ігор.....	21
3.4. Вправи для розвитку емоційного інтелекту	21
IV. Дослідження розвитку емоційного інтелекту в 3-4 класах угорськомовних шкіл Берегівської ОТГ.....	22
4.1. Оцінювання рівня емоційного інтелекту учнів	22
4.2. Анкетування серед батьків учнів 3-4 класів	31
4.3. Анкетування серед вчителів учнів 3-4 класів.....	42
4.4. Аналіз пов'язаних даних з результатів досліджень.....	50
Висновки	54
Резюме.....	55
Список використаної літератури	56
Список використаних рисунків і таблиць	
Додатки	

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	6
I. Az értelmi és érzelmi intelligencia összefüggése.....	8
1.1. Az értelmi és érzelmi intelligencia fogalma	9
1.2. Az értelmi és érzelmi intelligencia fontossága a kisiskoláskorú gyermek személyiségfejlődésében	10
1.3. Az érzelmi intelligencia összetevői	11
1.3.1. Éntudatosság.....	12
1.3.2. Érzelemszabályozás	12
1.3.2.1. Az alapérzelmek	13
1.3.3. Társas tudatosság.....	14
1.3.4. Szociális készségek	14
II. Az érzelmi intelligencia fejlődése kisiskoláskorban	15
III. Az érzelmi intelligencia fejlesztési lehetőségei kisiskoláskorban.....	17
3.1. Az érzelmi intelligencia fejlesztése mesével	18
3.2. Az érzelmi intelligencia fejlesztése zenével	20
3.3. Érzelmi intelligencia fejlesztése drámajátékkal	21
3.4. Érzelmi intelligenciát fejlesztő gyakorlatok	21
IV. Az érzelmi intelligencia fejlesztésének vizsgálata a Beregszászi kistérség magyar tannyelvű iskoláinak 3-4. évfolyamán.....	22
4.1. A tanulók érzelmi intelligenciaszintjének vizsgálata	22
4.2. Kérdőíves felmérés a 3-4. osztályos tanulók szüleinek körében.....	31
4.3. Kérdőíves felmérés a 3-4. osztályos tanulók pedagógusainak körében	42
4.4. A kutatási eredmények összekapcsolt adatainak elemzése	50
Összefoglalás	54
Rezümé.....	55
Felhasznált irodalom.....	56
Ábrák és táblázatok jegyzéke	
Mellékletek	

BEVEZETÉS

A munka megírásához Weöres Sándor Rongyszőnyeg c. ciklusának versrészletét választottuk mottóul: „*Mert könnyű, könnyű / törpék között / óriásnak lenni – / de nehéz és jobb, / ha törpék között / derekabb törpe vagy / a többinél*”.

A pedagógusi pálya egyik legnagyobb kihívása a szemléletváltás, azaz megtanulni újra gyermekként látni és érezni a világot. A gyermek nem kicsinyített felnőtt, akinek világlátása összevethető szülei vagy tanárai nézeteivel, hanem egy teljes értékű, fejlődő ember. Fejlődése a saját képességeihez és életkorához mérten megy végbe. Ahhoz, hogy megérthessük ezt a lelki világot, mi magunk is törpékké kell válnunk, ahogy tette ezt Szabó Lőrincz a Lóci óriás lesz c. versében: „*Leguggoltam s az óriásból / negyedórára törpe lett. / (mi lenne, gondoltam, ha mindig lent volnál, ahol a gyerek?)*”.

Jövőbeli pedagógusként fontos feladatunk a kisiskolások személyiségfejlesztése. A személyiség lényeges alkotóelemei az érzelmi és értelmi képességek. A hagyományos pedagógiai koncepció az iskola elsődleges feladatának a teljesítményközpontú oktatást tekinti, ami az értelmi képességek magas szintű fejlesztésére irányul. A közoktatásban az érzelmi nevelés egyáltalán nem, vagy csak alacsony mértékben jelenik meg, pedig a fontosságuk egyenértékű. Különösen a XXI. század felgyorsult, gépesített környezetében. Ezt alátámasztja Karen Stone McCown, a Saneva Nueva School igazgatója is: „*A tanulás nem függetleníthető a gyerekek érzelmeitől. Az érzelmi pallérozottság legalább olyan fontos része a műveltségnek, mint a matematikában vagy az olvasásban való jártasság*” —, kinek gondolatát Daniel Goleman *Az érzelmi intelligencia* c. könyvében olvashatjuk (Goleman, 1997:392).

A témaválasztásnál fontos szempont volt, hogy az elvégzett kutatás értékközvetítő legyen. Célunk, hogy az érzelmi intelligencia-fejlesztés szerepének, módszereinek vizsgálatával olyan elméleti és gyakorlati tudásra tegyünk szert, amit a jövőben kamatoztatni tudunk, illetve ami segítségül szolgálhat pedagóguskollégák és szülők számára egyaránt. Szeretnénk módszertani útmutatást adni a kisiskolások sokoldalú fejlesztéséhez. Hisszük, hogy a jövő nemzedékének tehetségeit a jelen embere formálja.

A kutatás kérdésköre és hipotézise szoros kapcsolatban áll célkitűzésünkkel. A dolgozatban arra a kérdésre keressük a választ, hogyan és milyen módszerekkel lehet fejleszteni az érzelmi intelligenciát kisiskoláskorban, illetve kik és milyen eredményességgel vállalnak szerepet a fejlesztésben. Szeretnénk bizonyítani azt a feltevést, miszerint az érzelmi intelligencia kiemelten fontos napjainkban, fejlesztésének sikeressége

pedig az iskola és a család együttes munkájával érhető el. A munka megalapozó hipotézise, hogy az a kisiskoláskorú gyermek rendelkezik magas érzelmi intelligenciaszinttel, kinek tanárai és szülei egyaránt fontosnak tartják az érzelmi nevelést, és ennek módszereit beépítik az oktatási-nevelési folyamatba.

A hipotézisek vizsgálatához szakirodalmi forrásokat és saját kutatási eredményeket használunk fel. A kutatási eredményeket egy háromlépcsős felmérés adataiból összegezzük, mely során a Beregszászi kistérség magyar tannyelvű iskoláinak 3-4. osztályos tanulóit, valamint azok szüleit és tanítóit vizsgáljuk. A kutatás módszere a gyerekek esetében egy kifejezetten érzelmi intelligenciaszintet mérő pszichológiai teszt, a szülők és tanítók körében pedig online kérdőív. A kérdőívek a kutatás tárgyához kapcsolódó kérdéseket, állításokat tartalmaznak, melyek mindegyike szakirodalmi megalapozottságú.

I. AZ ÉRTELMI ÉS ÉRZELMI INTELLIGENCIA ÖSSZEFÜGGÉSE

Az értelmi és érzelmi intelligencia egymást kiegészítő fogalmak a pszichológiában. Bár az ókori görög filozófusok úgy gondolták, hogy az érzelmek az értelemnek alávetett, és abból eredeztethető lelki jelenségek, melyek megrontói az elme ítélőképességének, az utóbbi évtizedekben mégis elismert és kutatott területté vált az érzelmek világa (Kádár, 2012).

Az intelligencia a racionális és érzelmi elme együttese. Ez a két agytevékenység adja az emberi tudat meggyőződésének képességét: mélyebb az elme bizonyossága, ha a racionális visszacsatolás mellett jelen van az érzelmi tudat is (Goleman, 1997).

Az érzelem és racionalitás egyensúlya az agy működésében rejlik. Az agytörzs az agy azon területe, mely szabályozza a szervezet működését, beleértve az érzelmi központokat. Az evolúció során az említett érzelmi régiókból alakult ki az ún. neocortex, az agy legfelső rétegét alkotó kéreg, ami az agy kognitív funkcióiért felel. Ez az agyterület a mai értelemben vett „gondolkodó agy”. Visszamenőleg az ősi gyökerekhez, tudjuk, hogy a gondolkodás elsősorban érzelmi alapú volt. A szagokat befogadó idegsejtrétegek, azaz a szagló érzék – az első érzelmközpontunk. A túlélést segítő, szagelemző sejtek befogadták, majd kategorizálták az érzékelt szagokat aszerint, hogy ehető vagy mérgező, táplálék- vagy ellenségforrás. Az idegrendszeren keresztül a sejtek reflexüzenetet küldtek a testnek, irányítást adva a cselekedethez. Később ez a limbikus rendszer fejlesztette ki a tanulás és emlékezet képességét, ami elindította a tudatos, tehát racionális gondolkodás kialakulásának folyamatát. Ebből következően a szellemi haladás kiindulópontja az érzékelés és észlelés. Az agykéreg kiegészítve a bennünk kialakuló érzéseket meggyőződéseinkkel és tapasztalatainkkal, lehetővé teszi, hogy bizonyos gondolatok, jelképek, fantáziaszülemények érzelmi reakciót váltsanak ki belőlünk. Tehát, hogy észlelni és szabályozni tudjuk érzéseinket elengedhetetlen a racionális elme meggyőződése, tapasztalata, mint ahogy az eszmék tudatosításához is az érzelmi benyomás (Goleman, 1997).

A gondolataink képesek olyan érzelmeket kiváltani, melyek jelzik számunkra bizonyos események és történések várható végekimenetelét a múltbéli tapasztalatainkra alapozva. Ezeket az érzelmeket kognitív érzelmeknek nevezi a szakirodalom. Az emocionális ösztön-jelzések tudatalatti válaszreakciók azokra a helyzetekre, melyekkel a racionális gondolkodás eddig még nem találkozott. Egyfajta vészjelzésként funkcionálnak és segítik a tiszta tudat hatékony működését azáltal, hogy az agynak ösztöningert küldenek, és előhívják az emlékezetből a korábban átélt, hasonló szituáció emlékét (Mérő, 2010).

1.1. Az értelmi és érzelmi intelligencia fogalma

A kutatók az 1960-as évektől kezdtek el foglalkozni az intelligencia fogalombeli meghatározásával. A kognitív pszichológia számos intelligenciaelméletet alkotott, de a megközelítés kiindulópontja mindegyiknél közös: a mentális folyamatok vizsgálata (Atkinson – Hilgard, 2005).

Az első intelligenciaelméletet Galton fogalmazta meg. Az intelligenciát érzékelési és észlelési képességként definiálta és öröklődőnek vélte. E tekintetben az intelligencia általános emberi képesség, ugyanis az információ-felvétel az érzékszerveinken keresztül történik, mellyel minden ember rendelkezik, s ezáltal bizonyos szinten bárki képes bármilyen tevékenység elvégzésére. Később Alfred Binet, francia pszichológus cáfolta ezt az elméletet, mert úgy gondolta, az intelligencia a gondolkodási és problémamegoldó képességek összességét jelenti. 1910-ben megalkotta az első intelligenciatesztet, mely eredtileg a gyerekek iskolaérettségét kívánta mérni az említett képességek függvényében. A teszt eredményeképp megszületett az intelligenciahányados fogalma, ami a mentális kor szintjét jelenti. A mentális kor, elosztva a születési életkorral, adja az intelligenciahányados értékét. Az intelligenciahányados a mai értelemben vett IQ, azaz *értelmi intelligencia* (Atkinson – Hilgard, 2005).

Az 1940-es években továbbfejlesztve az intelligenciateszteket, David Wechsler kidolgozott egy új tesztet, ami egyszerre mérte az egyén verbális és performációs képességeit, szemben a Binet-féle teszttel, ami kizárólag a nyelvi képességekre fókuszál. Wechsler elméletéből következik, hogy az értelmi intelligencia olyan értelmi funkciók összessége, amelyek a gondolkodás, a megértés, a tanulás, az alkotó- és cselekvőképesség működését szolgálják (Atkinson – Hilgard, 2005).

Az érzelmi intelligencia (EQ), mint fogalom két amerikai pszichológus gondolatából ered. Peter Salovey és John Mayer úgy vélték, hogy az eddig csak értelmi képességek mérésére korlátozódó intelligenciatesztek bővíthetők lennének az érzelmi képességszintet kutató kérdésekkel. Az érzelmek azonosítását, szerepüknek megértését, önmagunk és mások érzéseinek kezelését, illetve azok felhasználását tekintették erre a célra felhasználható érzelmi területeknek. Néhány évvel később, 1995-ben Daniel Goleman *Érzelmi intelligencia* c. könyvében alkotta meg, és hívta fel a figyelmet az érzelmi intelligencia fogalmára (Mérő, 2010).

Goleman (1997) szerint az érzelmi intelligencia a saját és mások érzelmeinek felismerésére, megértésére és kezelésére szolgáló képesség, mely nagyban hozzájárul az egyén sikerességéhez és eredményességéhez.

1.2. Az értelmi és érzelmi intelligencia fontossága a kisiskoláskorú gyermek személyiségfejlődésében

A kisiskoláskorú gyermek fejlődésében, illetőleg az intelligencia iskolai vizsgálatának tárgykörében a legkutatottabb terület az érzelmi intelligencia és a tanulmányi eredmény összefüggése (Balázs, 2020).

Az eredményes tanulás alapja az értelmi és érzelmi intelligencia egyensúlya. A gyermek személyiségfejlődésében meghatározó szerepe van az érzelmi intelligencia számos komponensének, de főként az interperszonális készségek és az önismeret fejlesztésének. A kisiskoláskorú gyermek önértékelése kettősséget mutat: nemcsak egyenként, mint „én” értékeli magát, hanem a csoport tagjaként is. A szociális készségek fejlesztése elengedhetetlen az iskolai közösségben ahhoz, hogy együttműködő, empatikus, biztonságos kötődést kialakítani tudó felnőtté váljon a kisdíák. A személyes kompetenciák fejlesztésével egészséges önértékelésre, az önmegismerés képességére és az önkontroll alkalmazására tanítjuk meg a gyerekeket, ami fokozza a tanulási motivációt és segíti a helyes döntéshozatalt (Bordás, 2009).

A sokoldalú személyiség kialakítása az iskolában négy oktatási-nevelési feladatot foglal magába: meg kell tanulni ismeretet szerezni, cselekedni, másokkal együttműködni, és meg kell tanulni élni. Ebből az első két feladat, az ismeretszerzés és az ismeretek tudatos felhasználása az értelmi intelligencia területei. Az együttműködés, az alkalmazkodás, a magabiztosság, valamint önmagunk képességeinek ismerete az érzelmi intelligencia fogalomköre. Kisiskoláskorban a gyermek érzelmei tartósabbá válnak, és megjelenik a tenni akarás vágya. Ennek tudatában kell nevelni és oktatni a gyerekeket, mert a személyiségfejlődés nagyon intenzív periódusa a kisiskoláskor (Kádár, 2012).

1.3. Az érzelmi intelligencia összetevői

Az érzelmi intelligencia komponenseit az alábbi elméletek csoportosítási rendszerén keresztül mutatom be:

- Mayer és Salovey négyágú érzelmi intelligencia modellje (1997)
- Bar-On érzelmi intelligencia elmélete (1977)
- Goleman érzelmi intelligencia modellje (2002)

Mayer és Salovey alkották meg a legismertebb érzelmi intelligencia modellt, amely négy fő összetevőből áll:

- 1) az érzelmek észlelése és kifejezése

- 2) az érzelmek felhasználása a gondolkodás szolgálatába
- 3) az érzelmek megértése
- 4) az érzelmek szabályozása

Ez az intelligencia modell összekapcsolja az emocionális és kognitív folyamatokat egy hierarchikus, egymásra épülő rendszerbe. Jelen elmélet esetében az érzelmek észlelése és kifejezése azt jelenti, hogy képesek vagyunk a saját és mások érzéseit azonosítani, illetve érzelmeinket megfelelő módon kifejezni. Erre épül az érzelmek felhasználása a gondolkodás és problémamegoldás szolgálatába, azaz ha beazonosítottuk az érzéseinket, tudjuk őket alkalmazni a megfelelő helyzetben. A következő lépés az érzelmek megértése, kódolása, mert nemcsak azt kell tudni, mit érzünk, hanem azt okot is, hogy miért érezzük. Az utolsó lépcsőfok, a legmagasabb szintje az elméletnek az érzelemszabályozás: az érzelmek kontrollálásának képessége (Atkinson – Hilgard, 2005).

Bar-On (1997) elmélete szerint az érzelmi intelligencia affektív képességek összessége, amely befolyásolja az egyén reakcióját az olyan külső környezeti ingerekre, mint a nyomás.

Bar-On intelligencia modellje öt kulcsfontosságú képességet említ:

- 1) intraperszonális érzelmi intelligencia – az érzelmek megértése, felismerése, kezelése;
- 2) interperszonális érzelmi intelligencia – empátia, kapcsolatteremtés;
- 3) stresszkezelő érzelmi intelligencia – az érzelmek kezelése, kontrollálása;
- 4) alkalmazkodó érzelmi intelligencia – problémamegoldás, változásokhoz való alkalmazkodás;
- 5) általános hangulati érzelmi intelligencia – pozitív érzelmek generálása, pozitív életszemlélet (Kun, 2011).

A fentebb megnevezett képességek lehetővé teszik, hogy alkalmazkodni tudjunk a mindennapok kihívásaihoz. Ez egy többrétegű készletrendszer, melyben kapcsolódnak a személyes és társas képességek (Goleman, 1997).

Goleman (1997) az érzelmi intelligencia összetevőit először öt, majd egy későbbi átdolgozásban négy komponensre osztotta. A alapképességeket kiegészítette személyiségvonásokkal, amelyeket ő maga a siker kulcsának tekint.

Személyes kompetenciák:

- 1) éntudatosság;
- 2) érzelemszabályozás;

Szociális kompetenciák:

- 3) társas tudatosság;
- 4) kapcsolati készségek.

1.3.1. Éntudatossság

A személyes kompetenciák legfontosabb eleme az éntudatossság, azaz az önismeret. Ez a képesség az érzelmek gyors és pontos felismerésére szolgál. Minél mélyebb a bennünk keletkező érzés tudata, annál határozotabb az életünk irányítása (Goleman, 1997).

Az éntudatossság azt jelenti, hogy képes vagyok felismerni, megnevezni és azonosítani a felmerülő érzelmet és annak kiváltó okát (Goleman, 1997).

1.3.2. Érzelemszabályozás

Goleman (1997) megfogalmazásában az érzelemszabályozás az érzelmek öntudatos irányítása. Az önszabályozás képessége segít a negatív, nyomasztó érzésektől megszabadulni és alkalmazkodni a legkülönbébb élethelyzetekhez. Megadja annak lehetőségét, hogy dönthessünk az érzéseink felett. Akiknek fejlett az önkontrolljuk, hamarabb túljutnak a kudarcokon, az élet válságos helyzetein (Kádár, 2012).

A konfliktuskezelésben is fontos szerepe van, mert másokra is hatást tudunk gyakorolni, ha megfelelően kezeljük az érzelmeket (Kádár, 2012).

1.3.2.1. Az alapérzelmek

Az érzelmek az agyunk által előidézett élmények, melyek külső ingerek hatásra jönnek létre, és szoros összefüggésben vannak viselkedésünkkel és testi reakcióinkkal (Atkinson – Hilgard, 2005).

Az alapérzelmek: öröm, félelem, düh, meglepődés, szomorúság, undor. Ezek olyan biológiailag kódolt érzelmek, amelyekből minden más érzelem származik (Mérő, 2010).

Az alapérzelmek töltés szerinti csoportosítása:

1) Pozitív érzelmek

2) Negatív érzelmek

A pozitív érzelmek közé sorolható az *öröm*, ami fontos tényezője a mentális egészségnek. Az öröm kreativitásra és kapcsolatteremtésre ösztönöz, kitágítva az egyén figyelmének látókörét (Oláh, 2006).

A *szomorúság* egy olyan negatív töltetű érzelem, mely általában valamilyen veszteséggel függ össze. Funkcióját tekintve alkalmas lehet az érzelmi támogatás, az empátia és sajnálat kiváltására másokból (Oláh, 2006).

A *félelem* szintén negatív érzelem, melyet egy jövőben bekövetkezendő, fizikai épséget vagy önértékelést veszélyeztető inger vált ki. Ez az érzés jellegzetes fizikai tüneteket von maga után: szorítás a mellkasban, nehézkes levegővétel, szapora pulzus, izomgyengülés, szájszárazság, izzadás, remegés (Oláh, 2006).

A *düh* olyan negatív érzelem, melyet jellegzetesen szóbeli konfliktus, fenyegetés, fizikai támadás vagy megvonás idéz elő. A düh válaszreakciója az agresszió. Bár gyakorlattan kontrollált érzelem, bizonyos esetekben kontrollálatlanná válhat (Oláh, 2006).

Az *undor* kellemetlen, negatív érzelem, melyet valamilyen visszataszító látvány, dolog vált ki.

A *meglepődés* olyan alapérzelem, amely az emberek többségénél csodálkozást, elképedést vált ki. Általában negatív töltetű, de előfordul, hogy pozitív inger váltja ki. Egy nem várt helyzettel vagy történéssel való találkozás lehet a kiváltó oka.

1.3.3. Társas tudatosság

A társas tudatosság képességekörébe tartozik az empátia, azaz mások érzelmeinek a felismerése. Szervezeti tudatosságnak is tekinthető, hiszen akiknek magas az együttérző képessége, azok érzékenyebbek a külvilág jelzéseire, és ezáltal fokozatosan fejlődik alkalmasságuk szervezői vagy hivatásos posztok betöltésére. Az empátikus ember képes felismerni mások érzelmi állapotát nonverbális jelekből. El tudja dönteni, hogy az észlelt érzelmi megnyilvánulás hiteles-e vagy sem (Goleman, 1997).

1.3.4. Szociális készségek

A szociális készségek közé sorolható a kapcsolatteremtés, az együttműködés, a konfliktuskezelés, mások inspirálása, illetve a vezetői tevékenység is. A társas kapcsolat kialakításához elengedhetetlen a nyitott személyiség (Goleman, 1997).

II. AZ ÉRZELMI INTELLIGENCIA FEJLŐDÉSE KISISKOLÁSKORBAN

A kisiskoláskor minden gyerek életében meghatározó, változásokkal teli időszak. A fejlődés alapjának a gyermek veleszületett képességeit tekinthetjük, melyek sajátos kiindulópontot adnak a személyiség alakulásához. Ezeket az adottságokat formálják a külső környezeti hatások, ingerek, valamint a nevelés (Zentai, 1964).

Az érzelmi készségek fejlődésében is fontos szerepet játszanak a biológiai és környezeti tényezők egyaránt. Az érzelmek kifejezését, megértését és szabályozását legjobban a szocializáció fejleszti, tehát a gyermek és közvetlen környezete közötti állandó interakció. A kisiskolás, 7-10 éves korú gyermek érzelemszabályozása eléri az önálló kontroll szintjét, míg érzelmkifejezése összetetté válik. Nagyon fontos az érzelmi fejlettség a szociális kompetencia vonatkozásában, hiszen kisiskoláskorban a negatív érzelmek helytelen kezelése és kifejezése nehezítheti az együttműködést a kortársakkal (Zsolnai, 2018).

Az iskolába lépés idején a gyermek érzelmi világa stabilizálódik. Megszűnnek a gyakran váltakozó nagyerősségű érzelmi megnyilvánulások. Alaphangulata vidám és derűs. Érzelmei labilisak, ami azt jelenti, hogy folyamatosan változnak, mert képtelen hosszantartóan örülni a sikernek, vagy búslakodni a sikertelenségért. Ebben a korban csak az éppen aktuális érdekek irányítják akaratát (Zentai, 1964).

Iskoláskorban a gyermek érzelmei tartósak és szabályozottak, ami elősegíti a teljesítőképesség és kitartás fejlődését. Magas szintű bizonyításvágy él a kisdíjakban, igényli az elismerést és értékelést. Ugyanakkor az érzelemszabályozás révén nő a kudarcűrő képessége is (Kádár, 2012).

Két fő érzelem uralkodik ebben az életkorban: a félelem és káröröm. Az elvárások szülte félelem akkor jelentkezik, ha a gyermek hibázik, vagy elmulasztja tanulói kötelességeit, ami által összeütközésbe kerülhet a felnőttel. Gyakori a játékvágy okán mulasztott tanulás, amiért aztán a szülő/nevelő megvonással, esetleg leszidással büntet. Ekkor jelentkezik a gyermek hazugságok, kifogások, melyekkel a gyermek leplezni akarja hibáit. A másik gyakori érzelem a káröröm, amikor valaki sikertelensége részleges sikerélményt jelent a kisiskolás számára. De ez nem rosszindulatú vagy szándékos reakció, egyszerűen érdekvezérelt (Zentai, 1964).

Az iskolakezdés éveiben a gyerekek kapcsolat- és szabályrendszere kiszélesedik. Fejlődésükben meghatározó lesz a kortárs csoportokban töltött idő mennyisége, ami alapvető változás az óvodáskorral szemben, ugyanis a szülővel töltött idő a szocializáció növekedésével párhuzamosan csökken. Kulcsszerepe van ebben a korban az empátia fejlődésének, illetve a

nonverbális jelzések helyes megértésének, és az ezekre való megfelelő visszajelzésnek. Mindez elősegíti a kisiskolás diák sikerességét, megfelelő szintű fejlődését (Zsolnai, 2018).

III. AZ ÉRZELMI INTELLIGENCIA FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI KISISKOLÁSKORBAN

Az érzelmi intelligencia fejlesztésének elsődleges színtere a család. A szülői hozzáállás alakítja a gyermek lelki fejlődését (Bakó, 2019).

A családban leginkább úgy fejleszthető az érzelmi intelligencia, ha a szülők segítenek a gyermeknek saját érzéseit megnevezni. Fontos azt is megmutatni, hogy lehet bizonyos érzéseket, főleg a negatívakat, jól kezelni. A legfontosabb azonban, hogy a szülő elismerje a gyerek érzelmét, és ne fojtsa vissza olyan kijelentésekkel, mint például: „*Ne sírj, ez semmiség!*” (Kádár, 2012).

Kádár Annamária (2012) szerint a családi érzelmi nevelés az alábbi elveken alapul:

- a gyerek érezze magát biztonságban;
- az érzelmi készségek nem fejleszthetők kognitívan
- a szülő saját érzéseit úgy fejezze ki, hogy a gyerekek érthető legyen a kiváltó ok is;
- értő hallgatóvá nevelés;
- a szülő verbális és nonverbális kommunikációja legyen összhangban;
- minőségi időtöltés a gyerekekkel.

Az érzelmi intelligencia intézményes keretek között nem külön tantárgyként van jelen, hanem különféle tananyagokba integráltan, esetleg napi eseményekhez fűződik. Kisiskoláskorban jól fejleszthető a személyes kompetencia, tehát az önmegismerés és önértékelés képessége drámapedagógiai eszközökkel és játékos feladatokkal. Be lehet vonni a tanulókat a szervezőmunkába, valamint önmaguk és mások értékelési folyamatába is. E célra megfelelő módszerek lehetnek a következők: szerepjáték, projektmódszer, mozaikmódszer. A személyes kompetenciák fejlesztése mellett megjelenik a szociális kompetencia is mint fejlesztendő terület. A kooperációs technikák alkalmazása révén az empátiakészség, felelősségtudat, együttműködés, konfliktuskezelés, valamint a biztonságos kötődés fejlődésére gyakorolhatunk hatást (Bredács, 2009).

Az iskolának és pedagógusoknak speciális lehetőségeik vannak a gyermekek érzelmi intelligencia-fejlesztésében. Az önismereti körök és játékok, az ajándékozás, születésnapok megünneplése, környezetvédelmi, valamint társadalmi segítő tevékenységek egyszerűen kivitelezhető lehetőségek az emocionális intelligencia fejlesztésére. A tanulási- és játéktevékenységeken túl a pedagógus személye következetes példa a gyerekek számára. A fejlesztési folyamatban meghatározó szerepe van a pedagógus önismeretének, érzelmközvetítésének és szociális készségeinek egyaránt (Jávorné Kolozsvári, 2015).

3.1. Az érzelmi intelligencia fejlesztése mesével

Az érzelmi intelligencia egyik leghatékonyabb fejlesztési eszköze a mese. A mesék a gyermek lelki világát tükrözik. Segítenek megérteni és kezelni az érzelmeket, hiszen a mesei világban olyan próbatételekkel és problémákkal találkozunk a hős, melyekkel a gyerek is szembesül az életben: félelemérzet, féltékenység, frusztrációk (Kádár, 2012).

A gyermek az első kilenc évben elsősorban utánzás révén tanul, sajátít el ismereteket a világ működéséről. Személyiségfejlődésében meghatározó szerepe van a mesehallgatásnak. Az érzelmi intelligenciát fejlesztő mesék érzelmi fókuszából közelítik meg a gyermeket: olyan világot teremtenek, ahol mindenki megtalálhatja önmagát (Kádár – Kerekes, 2017).

Kádár Annamária (2012) *Lilla és Tündérbogyó* c. könyve tíz EQ-fejlesztő mesét tartalmaz, melyeknek főhőse egy Lilla nevű kislány. Lilla képzeletbeli barátja és segítőtársa Tündérbogyó. A kalandok során hétköznapi kerettörténetbe ágyazott problémákkal találkozunk, melyek megértésében és megoldásában Tündérbogyó segíti Lillát. Ezek a mesék segítenek tudatosítani az érzelmeket, feldolgozni a csalódásokat és megszelídíteni az ijesztő félelmeket.

Az alábbi mesék bemutatásával szemléltetem a könyv tartalmát:

• *A hétköves pincebogár és a várakozás története*

Ez a mese türelemre tanít. A gyerekek időérzéke még a tevékenységhez orientálódik: ha valamivel szívesen foglalkozunk, gyorsan telik az idő, ellenkező esetben pedig nagyon lassan. A várakozás általában eseménytelen tevékenység, amit a gyerekek hamar elunnak. Lilla is hasonló türelmetlenséggel fogadja a várakozást. Az akaratosság fokozza a várakozás nehézségét: „*De én most akarok játszani! Most akarom!*” (Kádár, 2012:312). Tündérbogyó a horgászás egyszerű, hétköznapi példájával magyarázza el Lillának a várni tudás fontosságát: „*De mit szólsz ahhoz, amikor apukád horgászik? Órákig nézi vizet, és várja a nagy fogást*” (Kádár, 2012:313). Megtanítja a kislánynak a türelemnek mindig van valamilyen eredménye, hiszen ő is sokat várakozott, amíg Lilla elhívta magához, hogy legyen az ő kis tündére (Kádár, 2012).

A mese gyakorlati feldolgozásához Kádár Annamária és Kerekes Valéria (2017) adnak játékos ötleteket. Otthon el lehet készíteni közösen a család saját óráit. Az órák időbeosztását mindenki úgy alakíthatja, ahogy szeretné. Az időkeretbe hívóképeket rajzolhatunk ahhoz a cselekvéshez, amit abban az időben szívesen csinálnánk, vagy amit éppen csinálnunk kell. Például reggel hatkor anya óráján egy kávébab szerepel, mert ő kávézni szokott ezidőben.

• *Kinek kellett ez a testvér?*

A mese a testvérféltékenység feloldásában segít. Óvodás és kisiskoláskorban a gyerek

életében az egyik legmeghatározóbb élmény a kistestvér megszületése. Annak elfogadása, hogy a szereteten és figyelmen osztozni kell, nehéz folyamat. A gyerek gyakran ütközik ellentmondásokba. Lilla életében is elérkezett a nagy fordulat: testvére született. A kislány úgy érzi, hogy elvesztette az eddig birtokolt első helyet, háttérbe szorul, és nem értik meg érzéseit: „*Tündérbogyó, engem észre sem vesznek*” (Kádár, 2012:329). Általában minden elsőszülött gyerekben ott van a félelem és bizonytalanság érzése. A történek érzelmközpontúan közelít a gyerek felé. Ilyen korban a gyerekek könnyen azonosulnak a mesehősökkel, ami segíthet az érzellem-feldolgozásban. Lilla tipikus gyerek karakter, Tündérbogyó pedig az érzelmi társ, aki elfogadja és megérti barátja érzéseit. Úgy segíti Lillát az elfogadásban, hogy tükrözi érzéseit: „*Kicsit olyan most, mintha én Lilla lennék, és az új baba Attila. Rosszul esik, olyan, mintha le akarnál cserélni*” (Kádár, 2012:331).

A mesefeldolgozásnak egyik módja a testvértabló készítés. Akár az iskolában, pedagógus segítségével is elkészíthetjük az osztály testvértablóját. Minden gyerek hoz egy képet a testvéréről, vagy unokatestvéréről, amiket felragasztunk egy lapra, és a képek fölé gondolatfelhőbe odaírjuk, hogy milyen belső és külső tulajdonságbeli különbségek vannak a testvérek között, amiktől mindketten egyediékké és értékesekké válnak (Kádár – Kerekes, 2017).

• **Mese a gonosz Szombati bácsiról**

A féltékenység és türelmetlenség mellett a veszteség érzése az, amit a gyerekek kisiskoláskorban nehezen tudnak feldolgozni. Ez a mese a negatív érzések szabályozásában segíti a gyerekeket. Lilla Tündérbogyó segítségével megérti, mi az a veszteség. Milyen érzés lehetett a gonosz Szombati bácsinak, hogy a sokat gondozott tulipánjait a gyerekek megkérdés nélkül leszakították. Milyen, ha elveszíti valaki egy közeli hozzátartozóját. Megtanulja, hogyan lehet a veszteség okozta bánatot enyhíteni: „*...ha beszélünk róla, akkor sokkal könnyebb. Elmesélhetjük a közös emlékeinket, megnézhetjük a fényképeket, és feleleveníthetjük a jó pillanatokat. Meggyűjthetünk egy gyertyát, és készíthetünk egy ajándékot, egy rajzot annak, aki hiányzik nekünk*” (Kádár, 2012:352-353).

Az érzelmmutató és mesefordító játékok segítségével gyakorlatban is feldolgozhatjuk a mese tartalmát. Készíthetünk a gyerekekkel érzelmi mutató kártyákat, melyekre érzelmkifejező arcokat rajzolhatunk (boldog, vidám, dühös, szomorú). Az érzelmkifejező arcok fölé pedig felírhatjuk azokat a mondatokat, amiket az adott érzelmi állapotban jellemzően mondani szoktunk. A mesefordító játékban összegyűjthetjük az adott mesében lévő érzelmeket, és megbeszélhetjük, miképp alakult volna a történet, ha ezeket az érzéseket megváltoztatnánk, és a gonosz boszorkány kedvessé, a bátor lovag pedig félénk szereplővé válna (Kádár – Kerekes, 2017).

3.2. Az érzelmi intelligencia fejlesztése zenével

A zene egyike azon eszközöknek, melyek alkalmasak az emocionális intelligencia gyermekkori fejlesztésére. Az érzelmi nevelés szempontjából a zene latens tartalma a leginkább befogadható, ugyanis ez egy olyan érzelmi tartalom, mely független az értelmezéstől. A zenei észlelés szintjén a befogadó mindig önmagát keresi a megszólaló műben, mert azokra az elemekre tud ráhangolódni, amivel érzelmi összeköttetésben áll (Uzsálné Pécsi, 2008).

A képességfejlesztés területén is fontos szerepe van a zenének: fejleszti az önkifejezést, a képzeletet és a szociális képességeket egyaránt. A zenei képességek fejlődése fejlődő érzelmi képességeket eredményez. A közoktatásban a hangzó zene adhatja a legmélyrehatóbb zenei élményt. Ez megvalósítható zenehallgatás, éneklés, vagy hangszeren való játszás formájában. A zenei ritmus és a testmozgás összekapcsolása szintén kiváló módja az érzelmkifejezésnek. A tánc segíthet abban, hogy az érzelmeket fizikai szinten is megtapasztalja és kifejezhesse a gyerek (Dohány, 2009).

Uzsálné Pécsi Rita (2008) szerint az emocionális készségek fejlődésére a zene intra- és interperszonális hatást gyakorol. Az intraperszonális (az egyénre vonatkozó) hatás az alábbi készségek fejlődésében nyilvánul meg:

- biztonságérzet kialakulása;
- kudarcátírás;
- hangulati állapot javítása;
- érzelmi tanulás.

Az interperszonális (személyek közötti, társas) érzelemalapú készségek a következők:

- empátia;
- hangszín és hangulat mögöttes érzelmi tartalmának felismerése;
- nonverbális jelzések és arcmimika mögöttes érzelmi tartalmának felismerése;
- szerteágazó problémaészlelés (Uzsálné Pécsi, 2008).

3.3. Érzelmi intelligencia fejlesztése drámajátékkal

A drámapedagógia egy olyan oktatási módszer, mely során a tanulók szerepjáték, színjáték, improvizációs technikák segítségével sajátíthatnak el ismereteket és készségeket. Az élményalapú oktatásban a drámapedagógia egyes elemei jól hasznosíthatók az érzelmi intelligencia fejlesztésére (Bordás, 2009).

A drámajáték elsősorban a problémamegoldásban, az empátia fejlesztésében, valamint az önbizalom és önismeret szintjének növelésében segítheti a gyerekeket. Az érzelemészlelés fejlesztésére alkalmazhatók utánzójátékok, illetve nonverbális jelek értelmezésére szolgáló játékok. A szociális készségek fejlesztésére a bizalomjátékok, üzenetváltós játékok, dramatizálások és körmesék ajánlottak. A dráma alapeszköze a szerep, mely által a gyerek beleéli magát valaki más helyzetébe, és átveszi mások nézőpontját, érzelmi állapotát. A drámajátékok nem egyéni, hanem csoportos vagy páros foglalkozások. Ez a munkaforma fejleszti a gyerekek együttműködő képességét, hiszen egy közös cél eléréséhez kapcsolattermésre van szükség. A tevékenységformában a pedagógus vagy szülő csak szervezőként kapcsolódik be, az aktív szerepvállalás a gyerekeké (Bordás, 2009).

3.4. Érzelmi intelligenciát fejlesztő gyakorlatok

Az alábbi gyakorlat-gyűjtemény a kisiskoláskorú gyerekek érzelmi intelligencia fejlesztésére szolgál.

1. *Érzelem activity* – a csoport minden tagja húz egy kártyát, amelyen egy megadott érzelem szerepel leírva. Miután elolvasta, némajátékkal előadja. A játékos hangtalanul, testmozgással vagy arcmimikával bemutatja az érzelmet, a többiek pedig megpróbálják megnevezni (Kádár, 2012).

2. *Érzelmek a kalapban* – egy kalapba különböző érzelmekártyákat rakunk. A gyerekek húznak egy- egy kártyát, és a rajta látható hívókép segítségével megpróbálják azonosítani az érzelmet. Ha ez sikerül, akkor mindenki elmesél egy olyan történetet, vagy emléket, amikor megtapasztalta a kártyán szereplő érzelmet (Skita, 2015).

3. *„Álljanak fel azok, akik...”* – a gyerekek körben ülnek, a játékvezető kiválaszt egy játékost, aki a kör közepére áll. A gyerek feladata, hogy azt mondja „Álljanak fel azok, akik...” és társítson a mondathoz egy érzelmet, vagy hangulatot. Azok, akik azonosulnak a megnevezett érzellemmel, vagy hangulattal felállnak, és helyet cserélnek egymással. Közben a kör közepén álló gyerek is megpróbál elfoglalni egy üres helyet. Végül, aki hely nélkül marad, beáll a kör közepére, és folytatja a felsorolást (Jacjuk, 2019).

4. *Mozgásos érzelmkifejezés* – a játékvezető pedagógus vagy szülő különböző érzelmeket sorol fel. A gyerekek feladata, hogy ezeket az érzelmeket mozgásban és szoborként kifejezzék. Tehát, olyan testhelyzetet vegyenek fel, amivel közvetíteni tudják az adott érzelmet (Kádár, 2012).

5. *Születési hónapok* – ez egy asszociációs játék. A játékvezető elindít egy labdát, akinek

dobja a labdát, az a gyerek megnevezi a születési hónapját, és ehhez kapcsolódó érzelmeket, emlékképeket, természeti jelenségek, vagy bármilyen asszociációs képet. Ezután a labdát a következő játékosnak dobja, aki szintén megnevezi a születési hónapját (Jacjuk, 2019).

6. *Csak jót írd!* – minden gyerek kap egy lapot, amire felírja a nevét, majd továbbadja. A játékos, akihez a lap került, kiegészíti a nevet a következő mondattal: Az tetszik benned, hogy... és felír egy tulajdonságot, amit kedvel játéktársában, majd átadja a mellette ülőnek. A cél, hogy mindenki lapjára minél több pozitív visszajelzés kerüljön (Kádár, 2012).

7. *Érzelmi dobókocka* – készítünk a gyerekekkel egy kreatív dobókockát, melynek minden oldalán egy-egy alapérzelem szerepel. A gyerekek a dobott érzelemről elmesélnek egy történetet, ami kapcsán megtapasztalták az adott érzést (Skita, 2015).

8. *Kívánj valami jót!* – iskolai napindításhoz tökéletes ráhangoló játék. A játékosok körbe állnak, és egy labda segítségével jó kívánságokat intéznek egymáshoz. A játékvezető elindítja a labdát egy kívánsággal, aki kapta megköszöni, majd továbbdobja társának a saját kívánságával (Jacjuk, 2019).

9. *Bemutkozás más nevében* – a gyerek egy általa szeretett személy nevében mutassa be magát, például: úgy mutatkozzon be, mintha az anyukája beszélne róla (Kádár, 2012).

10. *Alkossunk állatmesét!* – a gyerekek kiscsoportokba rendeződnek. A feladat, hogy találjanak ki egy olyan rövid állatmesét, amelyben mindenkinek jut valamilyen szerep. Miután kitalálták a történetet, el is kell játszani szereposztásban. Az előadást követően minden gyerek elmondhatja, hogy miért választotta az adott szerephőst (Rotkainé Pásztai, 2021).

IV. AZ ÉRZELMI INTELLIGENCIA FEJLESZTÉSÉNEK VIZSGÁLATA A BEREGSZÁSZI KISTÉRSÉG MAGYAR TANNYELVŰ ISKOLÁINAK 3-4. ÉVFOLYAMÁN

Az érzelmi intelligencia fejlesztésének és fejlődésének kutatását három célcsoporton végeztük el. Az első csoportot a Beregszászi kistérség magyar iskoláinak 3-4. osztályos tanulói képezték, a másodikat a megkérdezett gyerekek szülei, a harmadikat pedig a tanítók. A kutatómunka megalapozó hipotézise, hogy az érzelmi intelligencia-fejlesztés akkor lesz sikeres, ha a tanár-diák-szülő kapcsolatrendszer együttműködésen alapszik. E hármasságban kiemelt szerepe van a pedagógus és a szülők munkájának, ugyanis a gyermek érzelmi intelligencia fejlődését az otthoni, illetve az iskolai környezet egyaránt meghatározza.

Az alsó tagozatos, 3-4. osztályban tanuló diákok érzelmi intelligenciájának fejlettségét a 2023/2024-es tanév során vizsgáltuk. A vizsgálat tárgya az érzelmi intelligenciaszint mérése. A mérés eszköze Bar-On és Parker által kidolgozott pszichológiai teszt, melynek felépítését a következő alfejezetben részletesen ismertetjük.

A kutatás eszköze a szülők és a tanárok esetében reprezentatív kérdőíves felmérés. Az adatgyűjtés során a mintavételi eljáráshoz hólabda módszert alkalmaztunk, mely egyfajta görgetett mintavétel. Kezdetben a célcsoportnak csak néhány tagját kerestük fel, majd ezt követően a már megkérdezett válaszadókon keresztül gyűjtöttünk újabb kitöltőket.

A kutatás formája kvantitatív, azaz mennyiségi és számszerűsíthető adatokat gyűjtő eljárás, mely formális, előre rögzített kérdéseken alapszik. Az adatfeldolgozás módszerül infografikus ábrázolást választottuk. Az eredményeket diagramokon szemléltetjük.

A következőkben bemutatjuk a beérkezett adatok feldolgozását mintavételi csoportokra lebontva, majd ezt követően kitérünk az Excel program segítségével kialakított kapcsolatok elemzésére. A tanárok, szülők, és diákok adatait meghatározott kérdések alapján kötöttük össze, és az így kapott eredményeket használtuk fel a kutatás fő hipotézisének bizonyításához.

4.1. A tanulók érzelmi intelligenciaszintjének vizsgálata

A kutatás körülményeinek bemutatása

A vizsgálat célcsoportja a Beregszászi kistérség magyar tannyelvű oktatási intézményeinek 3-4. osztályos tanulói voltak. A megnevezett térségen belül 16 olyan magyar oktatási nyelvű tanintézmény van, mely a 2023/2024-es tanévben indított a célpopulációnak megfelelő évfolyamot, ebből 9 vett részt a kutatásban (lásd 1. sz. táblázat). Az iskolák 3-4. osztályos

tanulóinak összlétszámát tekintve, 175 diák felmérését tűztük ki célul. Az adatgyűjtés során 154 sikeres kitöltés történt, tehát összességében a célcsoport 88%-át értük el, ami reálisnak tekinthető. A beérkezett válaszok közül 147 volt értékelhető, mivel a hiányosan kitöltött felmérőlapok szelektálásra kerültek.

Nº	Az intézmény megnevezése	Részvétel a kutatásban
1.	Badalói Gvadányi József Gimnázium	+
2.	Benei Gimnázium	–
3.	Beregszászi Horváth Anna Gimnázium	+
4.	Beregszászi Kossuth Lajos Líceum	+
5.	Beregszászi Zrínyi Ilona Líceum	–
6.	Borzsovai Gimnázium	+
7.	Csetfalvai Móricz Zsigmond Gimnázium	–
8.	Csomaini Líceum	+
9.	Gáti Kovács Vilmos Líceum	–
10.	Gecsei Kajdy Lajos Gimnázium	+
11.	Halábori Gimnázium	+
12.	Jánosi Líceum	+
13.	Kígyósi Elemi Iskola	–
14.	Nagymuzsalyi Hunyadi János Líceum	+
15.	Oroszi Gimnázium	–
16.	Vári II. Rákóczi Ferenc Líceum	–

1. táblázat: Beregszászi kistérség magyar tannyelvű oktatási intézményei

Forrás: saját szerkesztés

A kutatás módszertanának bemutatása

A kutatás módszere kérdőíves felmérés, melynek mérőeszközéül Bar-On Érzelmi Intelligencia Kérdőív Serdülőkorú Változatának (*Bar-On Emotional Quotient Inventory Youth Version*) rövidített, 30 tételes verziója szolgált (Bar-On – Parker, 2000).

Ez egy kifejezetten gyermekek számára összeállított 30 itemes kérdőív, mely 5 fő dimenzióra oszlik:

1. Intrapersonális EQ (2, 6, 12, 14, 21, 26 kérdések);
2. Interperszonális EQ (1, 4, 18, 23, 28, 30 kérdések);
3. Pozitív benyomás (3, 7, 11, 15, 20, 25 kérdések);
4. Stresszmenedzsment (5, 8, 9, 17, 27, 29 kérdések);
5. Alkalmazkodás (10, 13, 16, 19, 22, 24 kérdések).

Intrapersonális EQ	2 – Könnyű elmondanom másoknak, hogy hogyan érzem magam. 6 – Könnyen beszélek az érzéseimről. 12 – Nehéz beszélni a legbelső érzéseimről. 14 – Könnyen meg tudom fogalmazni az érzéseimet. 21 – Könnyű megmondanom, hogy mit érzek. 26 – Nehezemre esik beszélni az érzéseimről.
Interperszonális EQ	1 – Érdekel, hogy mi történik másokkal. 4 – Tekintettel tudok lenni másokra. 18 – Szeretek megtenni dolgokat másokért. 23 – Rosszul érzem magam, ha mások megbántódnak. 28 – Meg tudom mondani, ha valamelyik közeli barátom szomorú. 30 – Tudom, hogy mikor mérgesek az emberek, akkor is, ha nem mondanak semmit.
Stresszmenedzsment	5 – Néhány dolgon túlságosan kiborulok. 8 – Veszekszem az emberekkel. 9 – Forrófejű vagyok. 17 – Könnyen dühbe gurulok. 27 – Könnyen kiborulok. 29 – Ha dühös leszek, gondolkodás nélkül cselekszem.
Alkalmazkodás	10 – Nehéz kérdéseket is megértek. 13 – Jó válaszokat tudok adni a nehéz kérdésekre. 16 – Sokféleképpen tudok megválaszolni egy nehéz kérdést, ha akarom. 19 – Könnyen találok többféle megoldást egy problémára. 22 – Ha egy nehéz kérdésre kell válaszolni, többféle megoldást próbálok találni.
Pozitív benyomás	3 – Mindenkit szeretek, akivel találkozom. 7 – Mindenkiről jót gondolok. 11 – Semmi nem szokott zavarni. 15 – Mindig az igazat mondom. 20 – Azt hiszem, mindenben én vagyok a legjobb, amit csinálok. 25 – Nincsenek rossz napjaim.

1. ábra: Bar-On Érzelmi Intelligencia Kérdőív Serdülőkori Változatának öt fő dimenziója

Forrás: Kun, 2011 (saját szerkesztés)

A megkérdezetteknek 4 fokú Likert-skálán kellett megítélniük, hogy a felsorolt állítások milyen mértékben igazak rájuk. Ebből következően a kérdésekre adott válaszokat 1-4-ig pontoztuk. A teszt 8 fordított tételt (5, 8, 9, 12, 17, 26, 27, 29 kérdések) tartalmazott, melyek feldolgozásánál az 1 a legnagyobb, a 4 pedig a legkisebb értéknek felelt meg.

A kérdőív értékelésénél minimum 30, maximum 120 pont szerezhető.

A tanulók teljesítményét a következő szintek határozzák meg:

- 30-59 pont: *alacsony EQ*

Az alacsony érzelmi intelligenciaszinttel rendelkező diákoknak nehézséget okozhat saját érzelmeik felismerése és kifejezése, illetve a kortársakkal való kapcsolatteremtés. Jellemzően lehangoltak és pesszimisták, mely gyakran szorongáshoz, esetleg hirtelen érzelmi felindulásokhoz vezet. Problémát jelent számunkra az új környezetbe való beilleszkedés, alkalmazkodás (Bar-On – Parker, 2000).

- 60-90 pont: *közepes EQ*

Azok a gyerekeknek, akiknek az érzelmi intelligenciájuk közepes, általában megfelelően tudják kezelni saját és mások érzéseit; együtt tudnak érezni másokkal és nem okoz számukra problémát a szocializáció. Könnyebben tudnak alkalmazkodni az új élethelyzetekhez, mint azon társaik, akik kevésbé fejlett érzelmi képességgel rendelkeznek (Bar-On – Parker, 2000).

- 91-120 pont: *magas EQ*

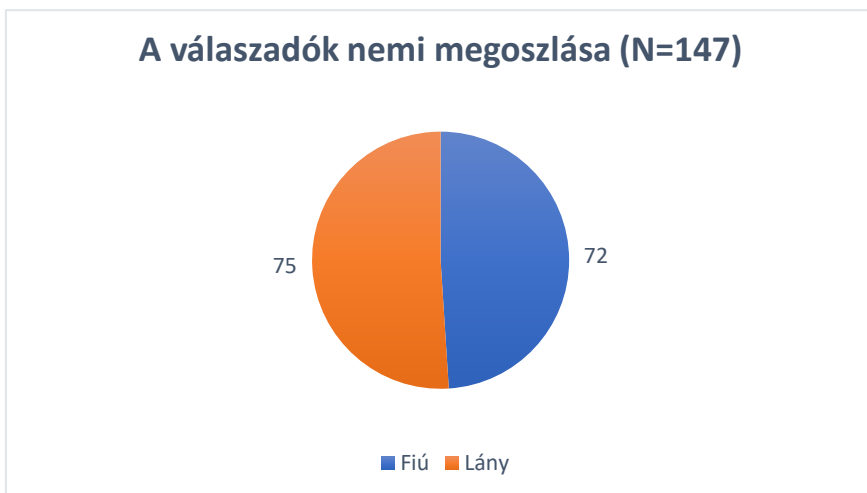
A magas érzelmi intelligenciaszintet elérő gyerekek kiváló önismerettel rendelkeznek. Könnyen szót értenek másokkal és nem okoz nehézséget számukra a beilleszkedés sem. Fejlett alkalmazkodóképességük révén nem ijednek meg a változásoktól, és még a nehezen kezelhető szituációkban is higgadtak tudnak maradni. A problémákat gyorsan és hatékonyan oldják meg. Rendkívül empátikusak az őket körülvevő emberek iránt. Személyiségüket általános boldogság, pozitivitás jellemzi (Bar-On – Parker, 2000).

Az eredmények bemutatása

A tanulók két részből álló papíralapú kérdőívet töltöttek ki (lásd 1. sz. melléklet). Az első blokk egy általános információkat gyűjtő adatlap, a második pedig maga az érzelmi intelligenciaszintet mérő teszt volt. A teszt kitöltése előtt a gyerekek részletes tájékoztatást kaptak a munka menetéről. Az esetlegesen felmerülő kérdések megválaszolásában tanítójuktól kérhettek segítséget. Az adatfeldolgozás során 7 olyan kitöltést rögzítettünk, melyek értékelhetetlennek bizonyultak, így nem kerültek bele az összesített eredménybe.

Az első blokk a következő kérdéseket tartalmazta:

Nemed?

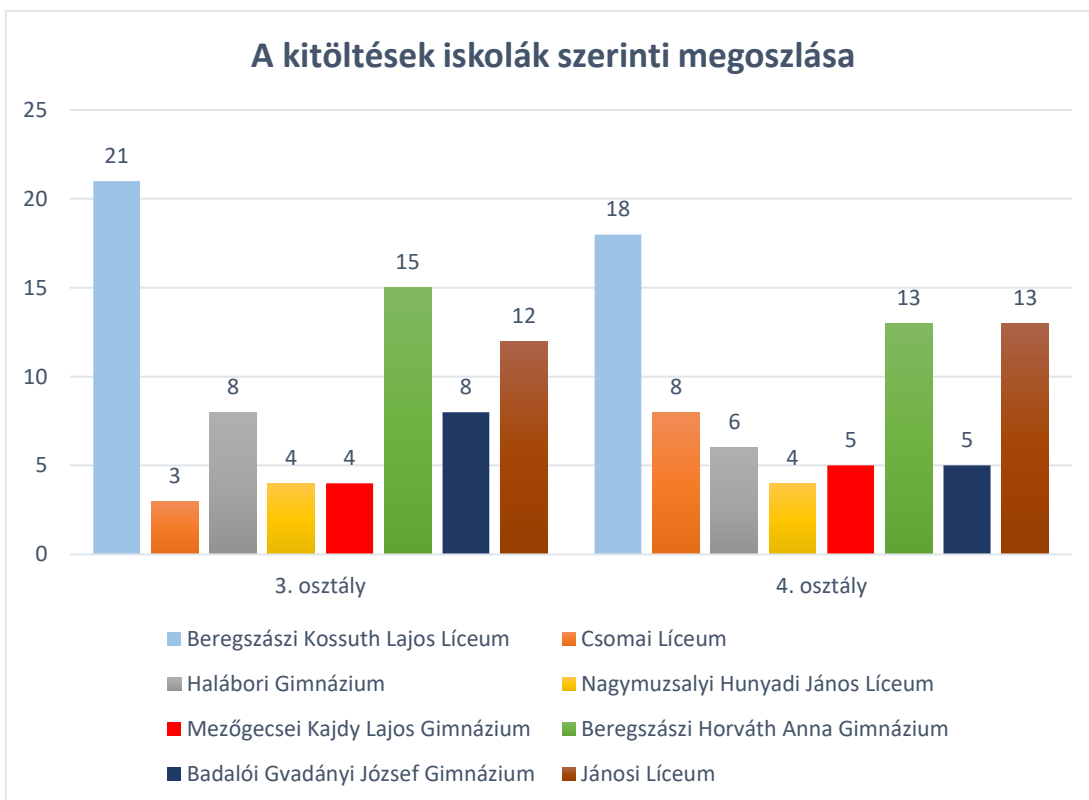

2. ábra: A kutatásban részt vevő tanulók nemi megoszlása

Forrás: saját szerkesztés

Összesen 147 gyerek vett részt a kutatásban, ebből 75 lány és 72 fiú.

Melyik iskolában tanulsz?

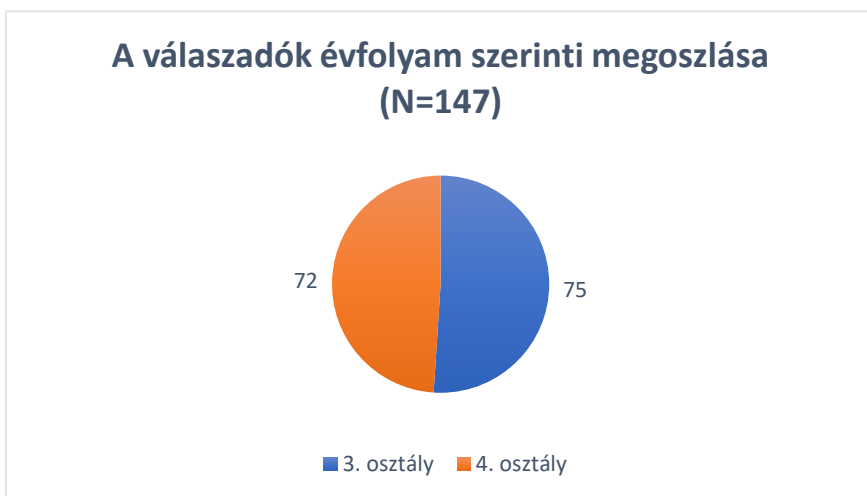
3. ábra: A kitöltések iskolák szerinti megoszlása

Forrás: saját szerkesztés

A következő Beregszászi kistérségi iskolák vettek részt a felmerésben: Beregszászi Kossuth Lajos Líceum (39/147), Halábori Gimnázium (14/147), Mezőgecei Kajdy Lajos Gimnázium (9/147), Badalói Gvadányi József Gimnázium (13/147), Csomai Líceum

(11/147), Nagymuzsalyi Hunyadi János Líceum (8/147), Beregszászi Horváth Anna Gimnázium (28/147), Jánosi Líceum (25/147).

Hányadik osztályos tanuló vagy?

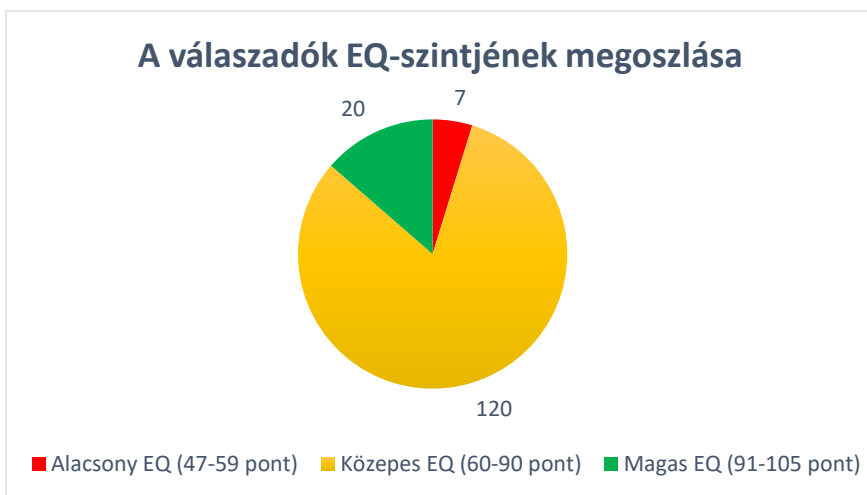

4. ábra: Az érzelmi intelligenciateszt kitöltőinek évfolyam szerinti megoszlása

Forrás: saját szerkesztés

A válaszadók közül 75-en tanulnak harmadik osztályban, 72-en pedig negyedikben.

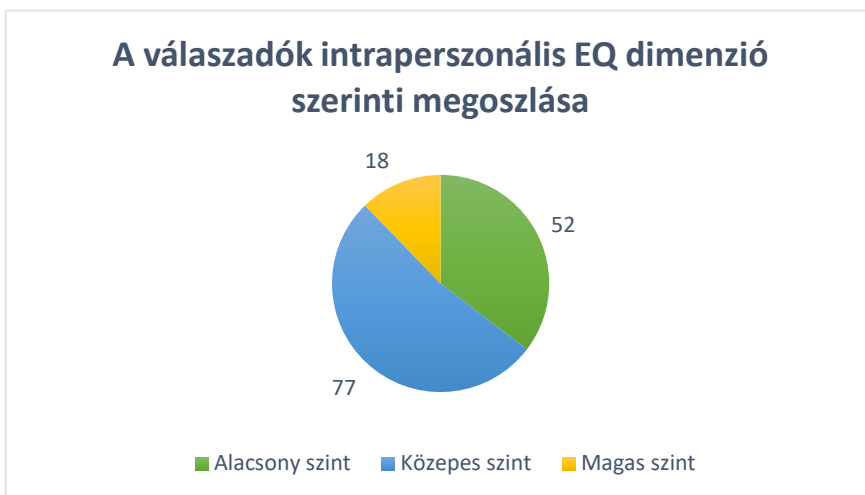
Az érzelmi intelligenciateszt kitöltésének eredményei a következőképp alakultak:

5. ábra: A gyerekek EQ-szintjének megoszlása

Forrás: saját szerkesztés

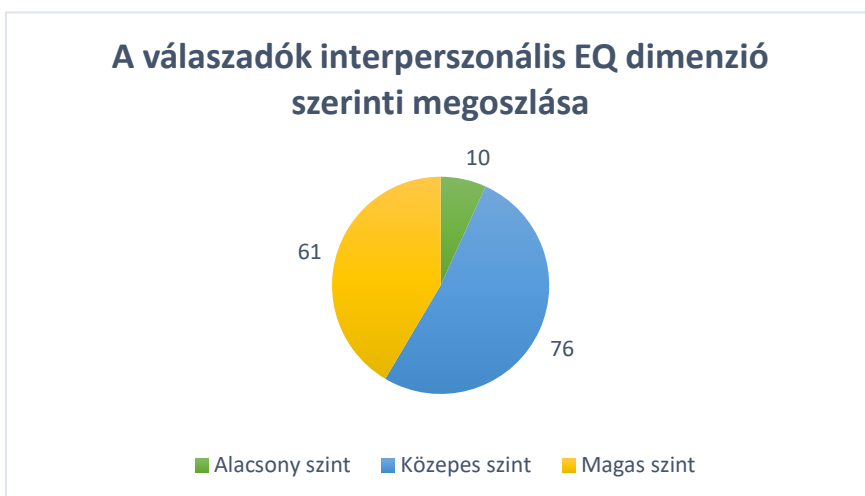
A legtöbb gyerek (120/147) közepes érzelmi intelligenciaszinttel rendelkezik.

6. ábra: A válaszadók intraperszonális képességek szerinti megoszlása

Forrás: saját szerkesztés

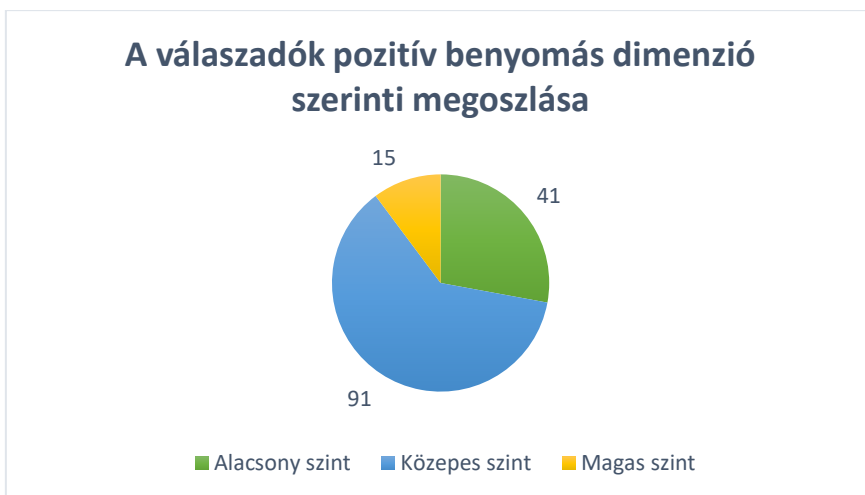
Az eredmények alapján a kutatásban részt vevő gyerekek nagyobb része (77/147) közepes önismerettel rendelkezik, ami azt jelenti, hogy általában képesek megérteni és kifejezni saját érzéseiket. Ugyanakkor az összlétszámhoz mérten sok tanuló (52/147) van, akinek alacsony az intraperszonális képessége, vagyis akik nehezen tudják kifejezni érzéseiket.

7. ábra: A diákok interperszonális képességek szerinti megoszlása

Forrás: saját szerkesztés

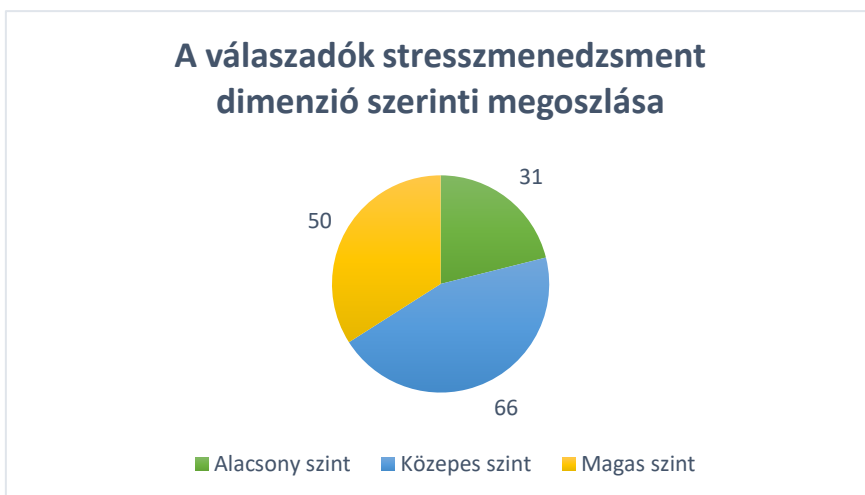
A 3-4. osztályos tanulók jelentős része közepes (76/147) vagy magas (61/147) interperszonális képességgel rendelkezik. Tehát a gyerekek többsége könnyen alakít ki kapcsolatokat, és csak keveseknek (10/147) okoz gondot a szocializáció.

8. ábra: A válaszadók általános hangulat szerinti megoszlása

Forrás: saját szerkesztés

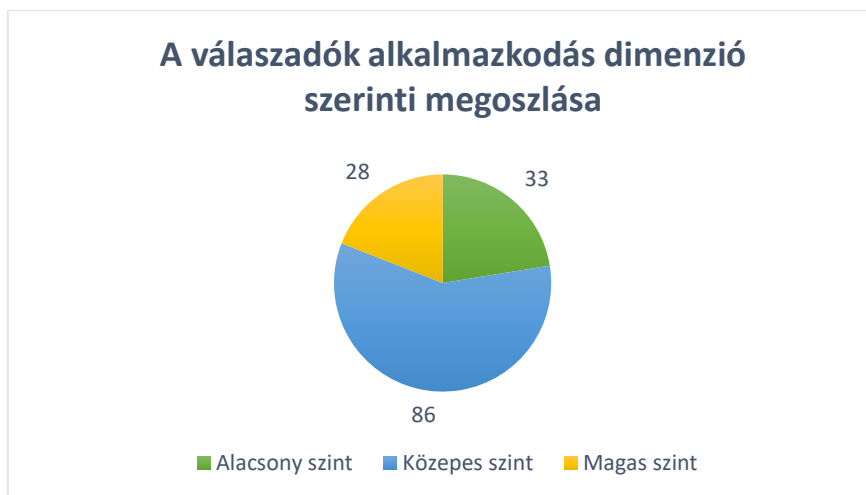
A válaszadók többségének (91/147) általában pozitív hangulata van, azaz optimizmusuk Bar-On érzelmi intelligenciaszint modelljén eléri a közepes határt.

9. ábra: A kitöltők stresszkezelési képesség szerinti megoszlása

Forrás: saját szerkesztés

A kutatásban részt vevő diákok jelentős része közepes (66/147) és magas (50/147) szintű stresszkezelési képességgel rendelkezik. Ez azt jelenti, hogy általában jól kezelik a nyomás hatására kialakuló negatív érzéseiket, mint például a dühöt. Ebben az életkorban ez nagyon fontos képesség, hiszen az iskola rendszeresen kihívások elé állítja a diákokat.

10. ábra: A válaszadók alkalmazkodás szerinti megoszlása

Forrás: saját szerkesztés

Itt azt láthatjuk, hogy a tanulók többsége (86/147) közepes szintű alkalmazkodási képességet birtokol, tehát általában rugalmasan kezeli a változásokat és új helyzeteket. A mintavételi csoport másik része vagy kifejezetten magas szinten, vagy rendkívül alacsony szinten tud alkalmazkodni a különböző élethelyzetekhez.

A hipotézisek bizonyítása

I. Hipotézis: *A lányok érzelmi intelligenciaszintje magasabb, mint a fiuké.*

Nullhipotézis: nincs jelentős eltérés a fiúk és a lányok EQ-szintje között.

Ellenhipotézis: a lányok érzelmi intelligenciaszintje magasabb, mint a fiuké.

<i>Kétmintás t-próba</i>	<i>fiúk</i>	<i>lányok</i>
Várható érték (átlag)	76,27778	79,06667
Variancia (szórásnégyzet)	150,4851	96,65766
Megfigyelések (db)	72	75
Feltételezett átlagos eltérés	0	
t érték (próbatatisztika)	-1,51722	
P(T<=t) egyszélű (valószínűség)	0,065767	
P(T<=t) kétszélű (valószínűség)	0,131533	

2. táblázat: Az első hipotézis t-próbája

Forrás: saját szerkesztés

Az Excel adatelemző program segítségével megvizsgáltuk a hipotézist, és azt az eredményt kaptuk, hogy 95%-os konfidencia szinten nincs szignifikáns eltérés ($p: 0,1315 > 0,05$) a fiúk és a lányok érzelmi intelligenciaszintje között. Tehát az ellenhipotézis elutasításra kerül, így a nullhipotézist fogadjuk el.

II. Hipotézis: *A 3. osztályos tanulók EQ-szintje alacsonyabb, mint a 4. osztályos tanulóké.*

<i>Kétmintás t-próba</i>	3. osztály	4. osztály
Várható érték (átlag)	77,36	78,05556
Variancia (szórásnégyzet)	120,4497	129,4617
Megfigyelések (db)	75	72
Feltételezett átlagos eltérés	0	
t érték (próbat statisztika)	-0,37727	
P(T<=t) egyszélű (valószínűség)	0,353262	
P(T<=t) kétszélű (valószínűség)	0,706523	

3. táblázat: A második hipotézis t-próbája

Forrás: saját szerkesztés

Nullhipotézis: a 3. és 4. osztályos tanulók EQ-szintje megegyezik. Ellenhipotézis: a 3. osztályos tanulók EQ-szintje magasabb, mint a 4. osztályos tanulóké.

Elvégezve a hipotézisvizsgálatot arra a következtetésre jutottunk, hogy 95%-os konfidencia szinten nincs szignifikáns eltérés ($p: 0,7 > 0,05$) a 3. és 4. osztályos tanulók érzelmi intelligenciaszintje között. Tehát, a nullhipotézist fogadjuk el, az ellenhipotézis pedig ismét elutasításra kerül.

4.2. Kérdőíves felmérés a 3-4. osztályos tanulók szüleinek körében

A kérdőíves felmérés körülményeinek bemutatása

A kutatás második részében a 3-4. osztályos tanulók szüleit vizsgáltuk egy kérdőíves felmérés keretében. Arra a kérdésre kerestük a választ, hogy a családi nevelés milyen mértékben befolyásolja a kisiskolások érzelmi intelligencia-fejlődését; a szülők mennyire tartják fontosnak az érzelmi nevelését ebben az életkorban; hogyan reagálnak gyermekük különböző érzelmi állapotaira; hogyan és mivel fejlesztik otthoni környezetben az érzelmi intelligenciát; illetve miben látják a fejlesztés sikerességének megnyilvánulását.

A kérdőívben összesen 23 kérdést fogalmaztunk meg. Ebből 18 kérdés érinti közvetlenül a kutatás tárgyát, további 4 kérdés a későbbi adatfeldolgozást segíti, 1 pedig az adatközléshez való hozzájárulást biztosítja (lásd 2. számú melléklet).

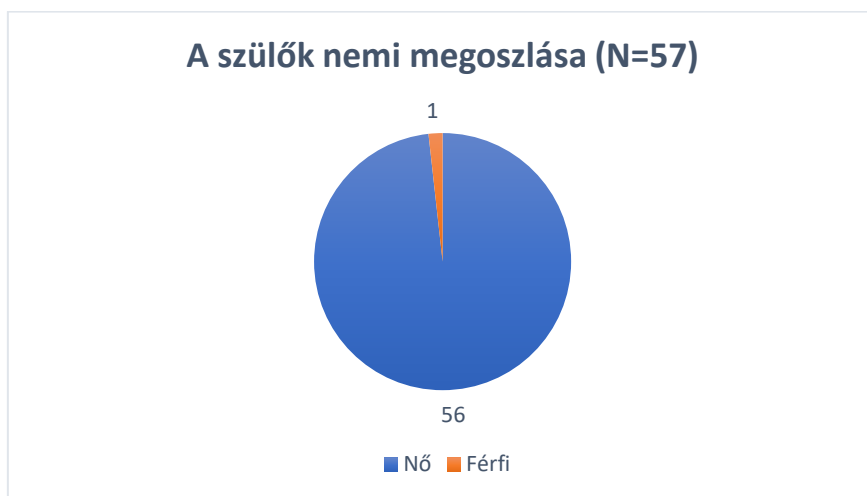
A kérdőív első szakaszában olyan szociológiai adatokat kértük megadni, mint például a kitöltő neme, életkora, iskolai végzettsége.

A kutatás eredményeinek bemutatása

A felmérésben összesen 57 szülő vett részt, akik mindnyájan hozzájárultak megadott adataik név nélküli felhasználásához. Szinte teljesen arányosan oszlott meg a harmadik és a negyedik osztályos gyereket nevelők száma, ugyanis 28-an jelölték gyermekük évfolyamaként a harmadik osztályt, és 29-en a negyediket.

A kérdőívben a következő kérdéseket fogalmaztuk meg:

Neme?

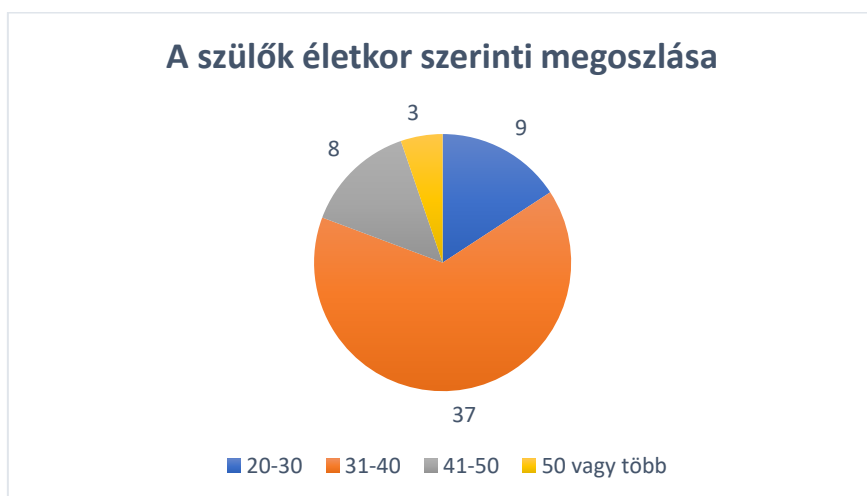

11. ábra: A szülők nemi megoszlása

Forrás: saját szerkesztés

A válaszadók túlnyomó többsége nő.

Életkora?

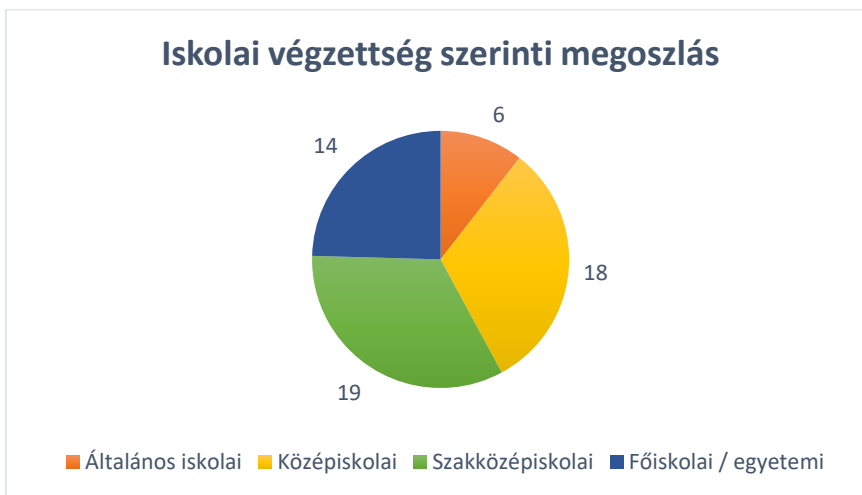
12. ábra: A szülők életkor szerinti megoszlása

Forrás: saját szerkesztés

A válaszadók jelentős része 31-40 év közötti édesanya.

Legmagasabb iskolai végzettsége?

13. ábra: A szülők iskolai végzettség szerinti megoszlása

Forrás: saját szerkesztés

Az adatközlők többsége középiskolai (19/57) vagy szakközépiskolai (18/57) végzettséggel rendelkezik.

Jelenleg, a hadiállapotra való tekintettel, kik vesznek részt gyermeke nevelésében? (több válasz is jelölhető)

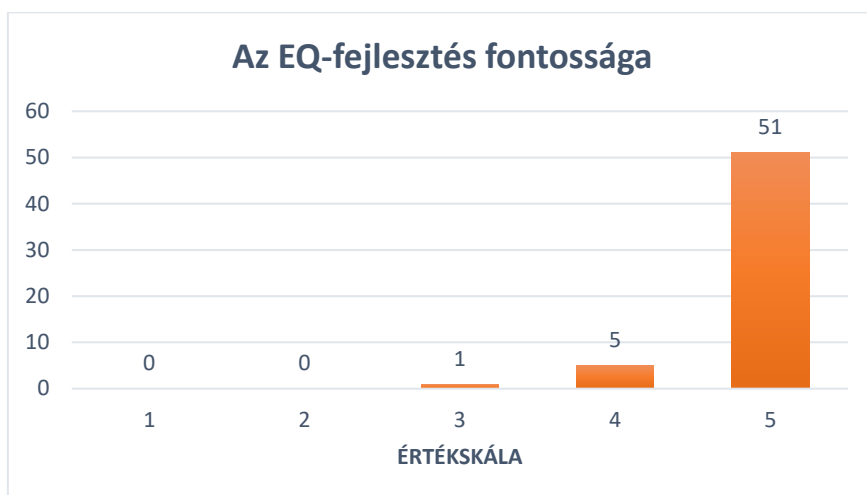

14. ábra: A gyerekek nevelésében résztvevő személyek

Forrás: saját szerkesztés

A legtöbb gyerek (40/57) nevelésében a szülők és a nagyszülők vesznek részt.

Mennyire tartja fontosnak gyermeke érzelmi nevelését?

15. ábra: Az érzelmi intelligencia fejlesztés fontosságának megítélése a szülők körében

Forrás: saját szerkesztés

A legtöbb válaszadó (51/57) teljes mértékben fontosnak tartja az érzelmi intelligencia-fejlesztést.

Kérem, röviden indokolja meg az előző kérdésre adott választát!

Nº	A szülők válogatott válaszai
1.	Fontos, hogy gyermekem megfelelően tudja felismerni és kezelni az érzéseit, mert az érzelmi világa kihatással van közérzetére és viselkedésére.
2.	Fontos, mert ezáltal tud kiegyensúlyozott lenni a felnőtt életben.
3.	Fontosnak tartom, mert így tudja majd elfogadni, hogy nem mindig csak jó dolgok történnek az életben, és képes lesz meglátni a megoldásokat, pozitív dolgokat.
4.	Úgy gondolom azért fontos fejleszteni az érzelmi intelligenciát, hogy a gyermekből felelősségteljes, tisztelettudó, empátikus és magabiztos felnőtt váljon.
5.	Szerintem az érzelmi intelligencia legalább olyan mértékben szerepet játszik a gyermek személyiségfejlődésében, illetve majd felnőttként a mindennapok

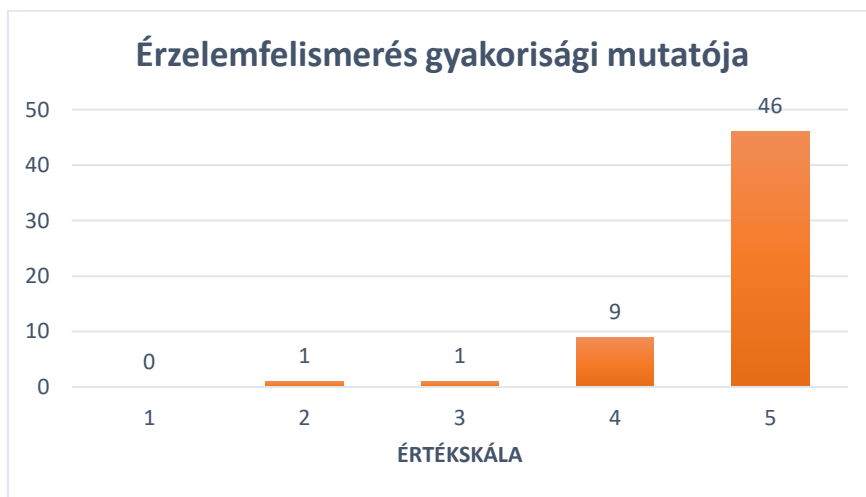
	nehézségeivel való megküzdésben, mint a tárgyi tudás, szakértelem vagy az intelligenciahányados.
6.	A mai rohanó és modern világban nagyon gyakoriak az érzelmi zsarolásnak kitett gyerekek.
7.	Szerintem arról is beszélni a gyerekünkkel, hogy merjen kiállni önmaga és az érzései mellett.
8.	Fontosnak tartom, hogy a gyerekem megfelelően tudjon reagálni különböző helyzetekre, és odafigyelőbb legyen a körülötte lévők iránt
9.	Az érzelmi nevelés fontos szempont a továbbtanulásban és az életben.

4. táblázat: A szülők válogatott válaszai az érzelmi intelligencia fontosságának indoklására

Forrás: saját szerkesztés

A kutatásban részt vevő szülők azért tartják fontosnak gyermekük érzelmi nevelését, hogy a jövőben pozitív szemléletű, magabiztos, segítőkész felnőtt váljon belőle, és kiegyensúlyozott életet élhessen.

Milyen gyakorisággal ismeri fel, ha gyermeke szomorú?

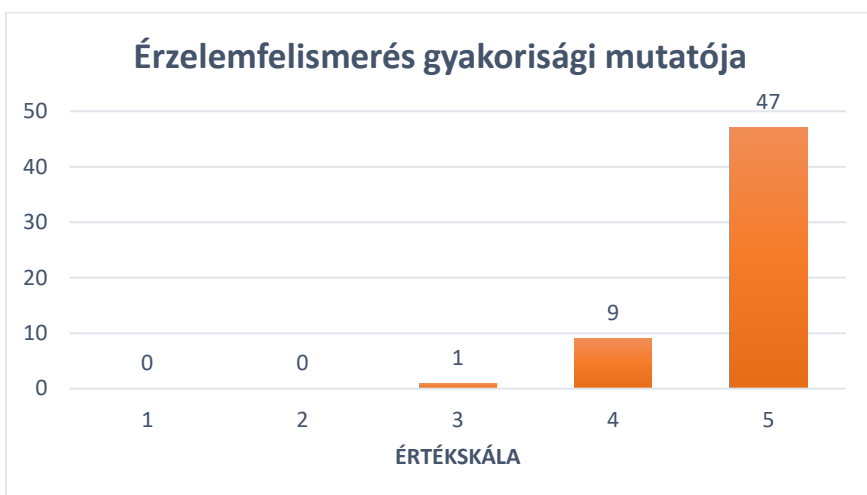

16. ábra: A szomorúság felismerésének gyakorisági mutatója a szülők körében

Forrás: saját szerkesztés

A legtöbb szülő (46/57) minden esetben felismeri, ha gyermeke szomorú, azonban vannak olyanok is, akiknek nehézséget okoz ez az érzelmfelismerés. Válaszuk alapján csak néha (2/57) tudják azonosítani gyermekük szomorúságát.

Milyen gyakorisággal ismeri fel, ha gyermeke dühös?

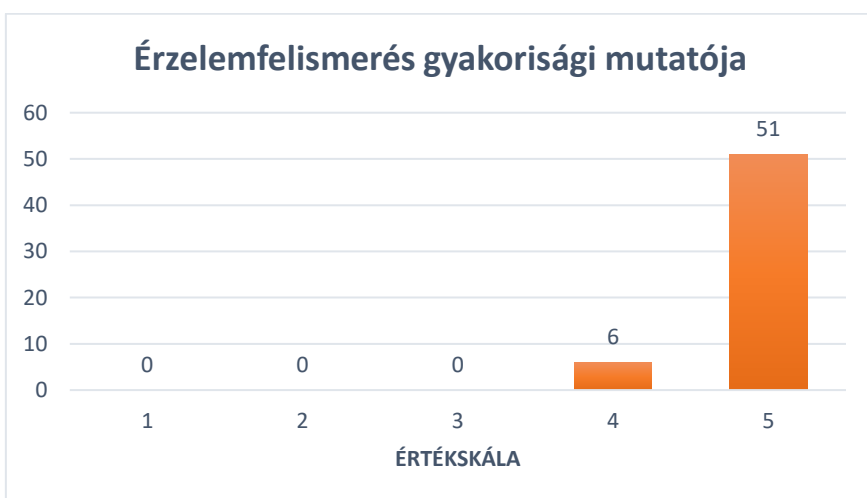

17. ábra: A düh felismerésének gyakorisági mutatója a szülők körében

Forrás: saját szerkesztés

47 szülő jelölte azt, hogy mindig felismeri, ha gyermeke dühös, és csak 1 kitöltőnek jelent kihívást identifkálni ezt az érzelmet.

Milyen gyakorisággal ismeri fel, ha gyermeke boldog?

18. ábra: A boldogság felismerésének gyakorisági mutatója a szülők körében

Forrás: saját szerkesztés

A válaszadók minden esetben (51/57) vagy az esetek túlnyomó többségében (6/57) meg tudja állapítani, hogy gyermeke mikor boldog.

Hogyan reagál, ha gyermeke rosszul viselkedik? (több válasz is jelölhető)

19. ábra: A szülők fegyelmezési stratégiái

Forrás: saját szerkesztés

A válaszadók többsége (42/57) meggymagarázza gyermekének viselkedése következményeit, ha az rossz magatartást tanúsít, de vannak, akik kiváltságok megvonásával (9/42) vagy hangos rászólással, kiabálással (9/57) büntetik a rossz viselkedést.

Mit tesz, ha gyermekét szomorúnak látja?

20. ábra: Szülői stratégiák a gyermek lelki támogatására

Forrás: saját szerkesztés

A megkérdezettek jelentős része (47/57), amikor szomorúnak látja gyermekét, arra biztatja, hogy bátran merje kifejezni érzéseit. Mások (7/57) ebben az esetben megpróbálják felvidítani gyermeküket, illetve néhányan (2/57) ráhagyó stratégiát alkalmaznak, azaz nem reagálnak erre az érzelemre, és hagyják a gyermeknek önállóan megoldani a problémát.

Hogyan motiválja gyermekét? (több válasz is jelölhető)

21. ábra: A szülők motivációs eljárásai

Forrás: saját szerkesztés

A legtöbb szülő dicsérettel és bátorítással motiválja gyermekét.

Ön egy nap átlagosan mennyi időt fordít gyermekével való beszélgetésre, közös tevékenységekre?

22. ábra: A szülők gyermekükkel töltött napi átlag ideje

Forrás: saját szerkesztés

Az adatközlők átlagosan napi 1-3 óra minőségi időt töltenek gyermekükkel.

Fontosnak tartja-e, hogy gyermeke fejlett szociális képességekkel rendelkezzen?

23. ábra: Szociális képességek fontossága

Forrás: saját szerkesztés

A legtöbb szülő (55/57) fontosnak tartja, hogy gyermeke fejlett szociális képességekkel rendelkezzen.

Kérem, röviden indokolja meg az előző kérdésre adott válaszát!

Nº	A szülők válogatott válaszai
1.	A fejlett szociális képesség fontos a társadalomba való beilleszkedésben és alkalmazkodásban.
2.	Fontosnak tartom, mert segít a konfliktuskezelésben, együttműködésben és a tiszteletre méltó viselkedés kialakításában.
3.	Úgy gondolom azért fontos a fejlett szociális képesség, hogy a gyermek megfelelő kapcsolatokat tudjon kialakítani és könnyen megtalálja a közös hangot másokkal.
4.	Fontosnak tartom, ez is nagyban befolyásolja a személyiségének kialakulását.
5.	Fejlett szociális képességű gyermeknek azt a gyermeket tartom, aki jól kijön a társaival, kommunikál, osztályában kitűnő tanuló ugyanakkor érdeklődő, alkalmazkodó és mindenekelőtt egy boldog gyerek.
6.	Ha a gyermek fejlett szociális képességekkel rendelkezik, akkor idegen környezetben ismeretlen gyermekek és emberek között is könnyebben feltalálja

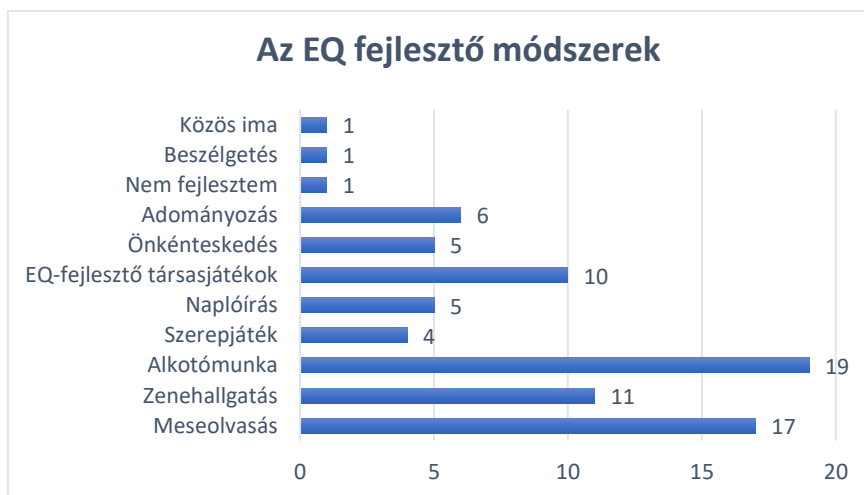
	magát. Nem esik kétségbe egy-egy váratlan helyzetnél. Például versenyek alkalmával könnyebben feltalálják magukat, az idegen környezet és személyek nem rettentik el őket.
7.	Merjen kockázatokat vállalni, jól tudja kommunikálni az érzéseit.
8.	Nem szeretném, hogy magányos legyen. A szociális képességek segítenek neki nem csak barátokra/társra lelteni, de jobban megismerni önmagát, feltárni potenciálját, bátrabban használni képességeit és fejlődni mint személyiség. Szerintem, mindez kell, hogy rátaláljon a saját útjára az életben és megtanuljon boldog lenni.

5. táblázat: A szülők válogatott válaszai a fejlett szociális képességek fontosságának indoklására

Forrás: saját szerkesztés

A szülők általában a hatékony konfliktuskezelésben, a könnyebb beilleszkedésben és az eredményes kapcsolatteremtésben látják a szociális képességek fejlesztésének fontosságát.

Ön milyen módszerekkel, tevékenységformákkal fejleszti gyermeke érzelmi intelligenciáját? (több válasz is jelölhető)

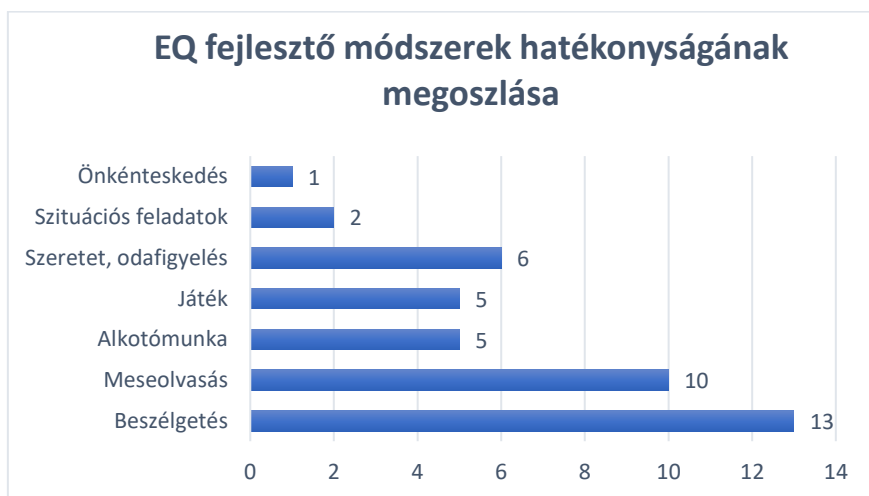
24. ábra: A szülők által alkalmazott érzelmi intelligencia-fejlesztő módszerek

Forrás: saját szerkesztés

Családi környezetben általában meseolvasással és alkotómunkával fejlesztik a gyerekek érzelmi intelligenciáját. Ezen kívül többen jelölték gyakran alkalmazott fejlesztési módszernek a zenehallgatást és a tematikus, érzelmi nevelést célzó társasjátékokat is.

Véleménye szerint milyen módszerekkel, tevékenységekkel lehet leghatékonyabban fejleszteni az érzelmi intelligenciát kisiskoláskorban?

25. ábra: Az érzelmi intelligenciát fejlesztő módszerek hatékonyságának szülői megítélése

Forrás: saját szerkesztés

Az adatközlők szerint leghatékonyabban beszélgetéssel, meseolvasással és odafigyeléssel lehet fejleszteni a kisiskolások érzelmi intelligenciáját.

Mit gondol, miben nyilvánul meg az érzelmi intelligencia fejlesztésének sikeressége?

Nº	A szülők válogatott válaszai
1.	Leginkább a példás magatartásban és külső megnyilvánulásokban mutatkozik meg.
2.	Úgy gondolom, az érzelmi intelligencia-fejlesztés sikeressége abban nyilvánul meg, hogy a gyermek könnyen ki tudja fejezni érzéseit, és képes felismerni, mit éreznek mások. Empátiával fordul más emberek felé.
3.	Elfogadja a többi gyermek viselkedését, másságát, problémáit. Könnyebben kezeli a saját problémáit.
4.	Ki tudja fejezni az érzelmeit, letudja vezetni a dühét, anélkül, hogy másokat bánt.
5.	Ha a gyermek képes önállóan kifejezni magát, megéli a siker örömét a tanulásban, képes stresszhelyzetekben döntést hozni.

6.	Ha érdeklődő a család és barátai fele, együttérző, nyitott.
7.	Ha a gyerek empátikus, nem szorong és bátran tud beszélni az érzéseiről.

6. táblázat A szülők válogatott válaszai az érzelmi intelligencia-fejlesztés sikerességének megnyilvánulási lehetőségeire

Forrás: saját szerkesztés

A legtöbb szülő azt válaszolta, hogy akkor tekinti az érzelmi intelligencia-fejlesztést sikeresnek, ha gyermeke ki tudja fejezni érzéseit, társai felé empátikus és nyitott, illetve képes önállóan megoldani problémáit anélkül, hogy frusztrációját másokon vezetné le.

Következtetések megfogalmazása

A kérdőív adatfeldolgozása után a kapott eredményekből azt a konzekvenciát vontuk le, hogy a szülők többsége (51/57) teljes mértékben fontosnak tartja az érzelmi intelligencia fejlesztését kisiskoláskorban. Gyermeük különböző érzelmi állapotait, mint például a szomorúság, a düh és a boldogság kifejezését általában minden szülő felismeri. Elsősorban megérteni próbálják a megnevezett érzéseket, és nem elfojtani a gyermekben. Az érzelmi képességeket leggyakrabban meseolvasás és alkotómunka révén fejlesztik. A fejlesztést akkor tekintik sikeresnek, ha gyermekük képes felismerni és kezelni érzéseit, környezete felé érdeklődő és empátiát mutat, valamint el tudja fogadni más emberek véleményét, tulajdonságait.

4.3. Kérdőíves felmérés a 3-4. osztályos tanulók pedagógusainak körében

A kérdőív összetételének bemutatása

A kutatás harmadik szakasza a 3-4. osztályban dolgozó tanítók vizsgálatára irányult. A kutatás eszköze online, strukturált kérdőív volt, melyben változatos kérdéstípusokat használtunk: alternatív, szelektív, zárt, nyitott, skálaértékű. Az adatközlőknek összesen 12 kérdést kellett megválaszolniuk. Ezek közül a kérdőív első szakaszában 6 általános adatgyűjtő, a második szakaszban pedig 6 érzelmi intelligenciához kapcsolódó kérdésre adtak választ (lásd 3. számú melléklet).

Az érzelmi intelligencia-fejlesztéshez kapcsolódóan azt mértük fel a kérdőív segítségével, hogy a tanítók mennyire tartják fontosnak az elemi oktatásban; milyen gyakorisággal van jelen pedagógiai munkájukban; milyen tevékenységformában jelenik

meg; illetve saját belátásuk szerint miért szükségszerű napjainkban az érzelmi intelligencia-fejlesztés iskolai kerekét között.

A kérdőíves felmérés eredményeinek bemutatása:

1. Neme?

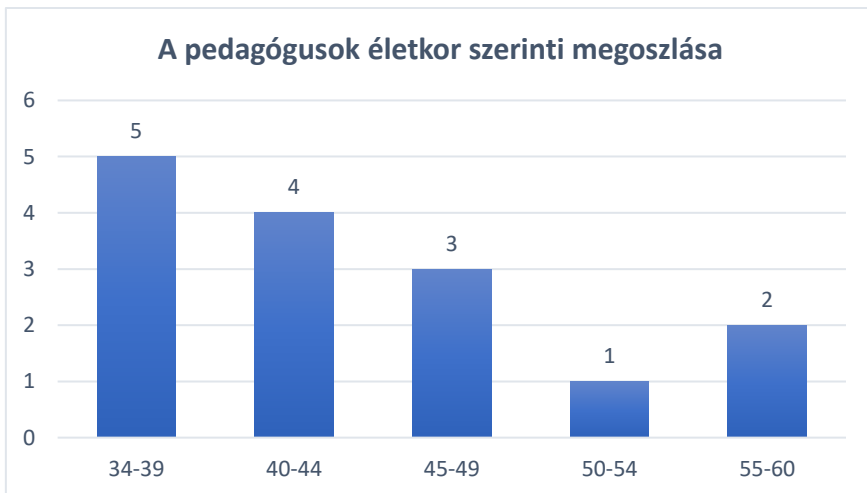

26. ábra: A tanítók nem szerinti megoszlása

Forrás: saját szerkesztés

A válasszó mindegyike nő.

2. Életkora?

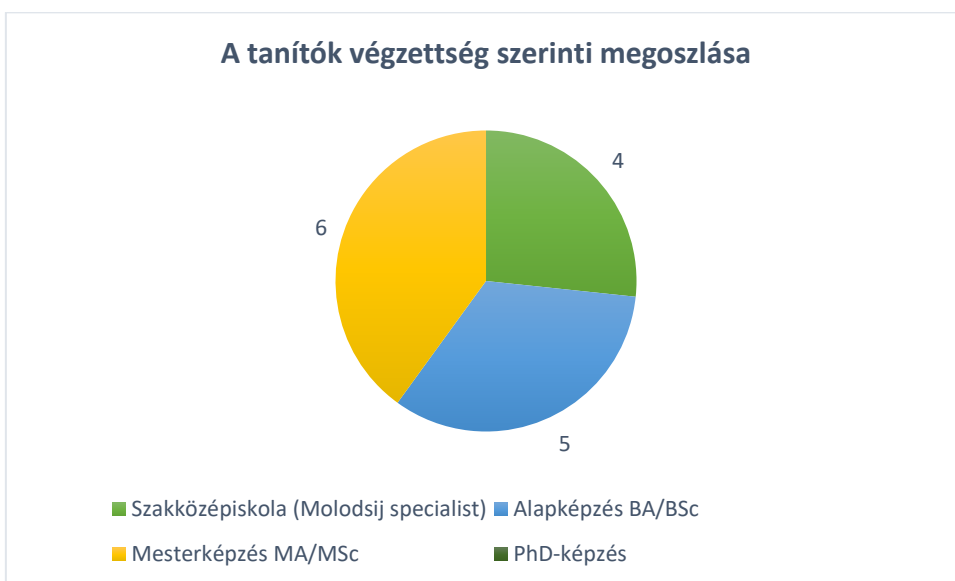

27. ábra A tanítók életkor szerinti megoszlása

Forrás: saját szerkesztés

Az adatközlők többsége 34-44 év közötti alsó tagozatos pedagógus.

3. Mi az Ön legmagasabb végzettsége?

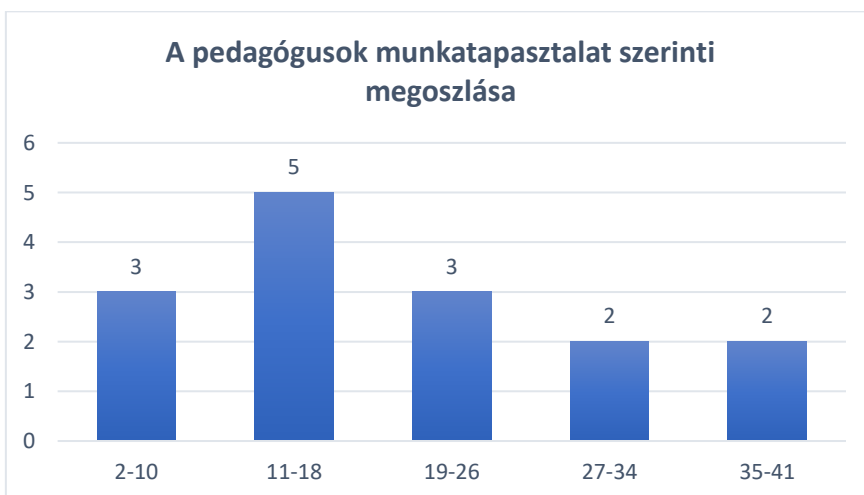

28. ábra: A tanítók végzettség szerinti megoszlása

Forrás: saját szerkesztés

A kitöltők többsége vagy alapképzéssel (5/15), vagy mesterképzéssel (6/15) rendelkezik.

4. Hány éve dolgozik tanítóként?

29. ábra: A tanítók munkatapasztalat szerinti megoszlása

Forrás: saját szerkesztés

A válaszadók többsége 11-18 év munkatapasztalattal rendelkezik.

5. Ön jelenleg melyik iskolában dolgozik tanítóként?

30. ábra: A tanítók munkahely szerinti megoszlása

Forrás: saját szerkesztés

Összesen 8 iskolából érkeztek be válaszok. A Halábori Gimnáziumon kívül minden iskolából 2 kitöltést rögzítettem.

6. Ön jelenleg hányadik osztályban tanít?

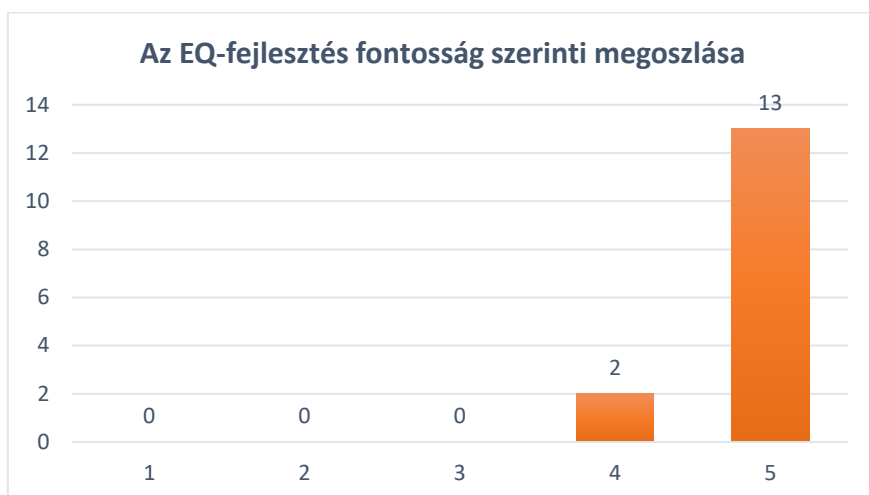

31. ábra: A tanítók évfolyamok szerinti megoszlása

Forrás: saját szerkesztés

A beérkezett válaszok alapján 8 tanító harmadik osztályban, 7 pedig negyedikben.

7. Mennyire tartja fontosnak az érzelmi intelligencia fejlesztését az elemi oktatásban?

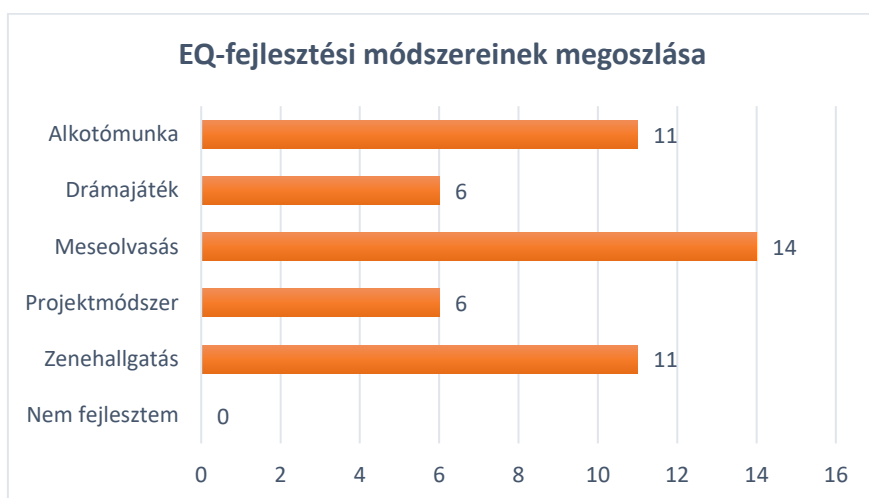

32. ábra: Az érzelmi intelligencia-fejlesztés fontosságának megítélése a tanítók körében

Forrás: saját szerkesztés

A legtöbb tanító (12/15) teljes mértékben fontosnak tartja az érzelmi intelligencia fejlesztését

8. Ön milyen tevékenységformában fejleszti a kisiskolások érzelmi intelligenciáját? (több válasz is jelölhető)

33. ábra: A tanítók által alkalmazott érzelmi intelligencia-fejlesztő módszerek

Forrás: saját szerkesztés

Az adatközlők többsége leginkább meseolvasással, alkotómunkával és zenehallgatással fejleszti a gyerekek érzelmi intelligenciáját intézményi keretek között.

9. Ön szerint melyik tevékenységforma lenne a leghatékonyabb az oktatásban?

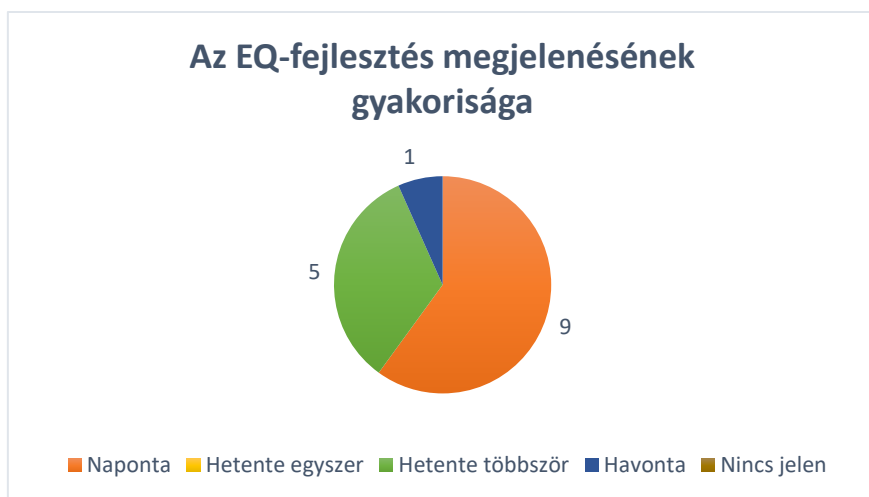

34. ábra: Az érzelmi intelligenciát fejlesztő módszerek hatékonyságának pedagógusi megítélése

Forrás: saját szerkesztés

A válaszadók a meseolvasást, alkotómunkát és projekt módszert tartják a leghatékonyabb érzelmi intelligencia-fejlesztő tevékenységnek.

10. Milyen gyakorisággal jelenik meg pedagógiai munkájában az érzelmi intelligencia-fejlesztés?

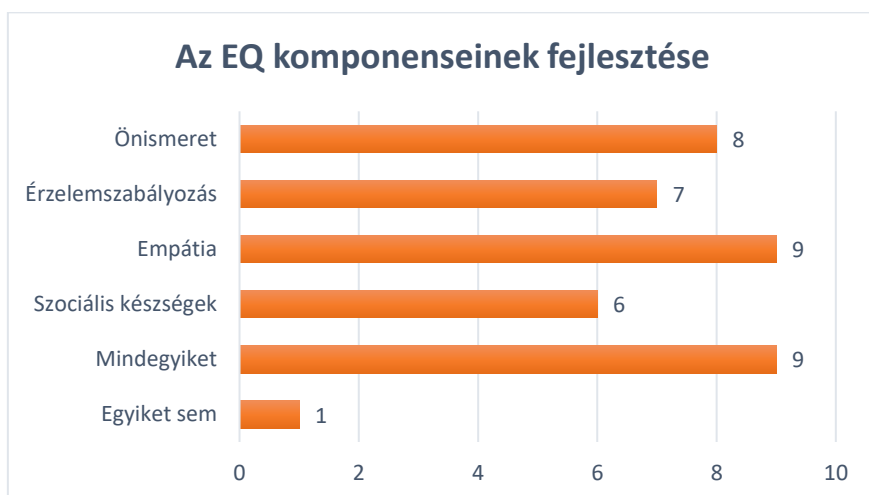

35. ábra: Az érzelmi intelligencia-fejlesztés gyakoriságának megoszlása a tanítók körében

Forrás: saját szerkesztés

A legtöbb tanító (9/15) napi rendszerességgel fejleszti a gyerekek érzelmi intelligenciáját.

11. Az érzelmi intelligencia mely komponensét fejleszti? (több válasz is jelölhető)

36. ábra: Az érzelmi intelligencia-fejlesztés összetevők szerinti megoszlása

Forrás: saját szerkesztés

A kitöltők többsége az érzelmi intelligencia minden komponensét fejleszti.

12. Ön szerint miért fontos fejleszteni az érzelmi intelligenciát az iskolában?

Nº	A tanítók beérkezett válaszai
1.	Véleményem szerint azért fontos, mert amelyik gyereknek fejlett az érzelmi intelligenciája könnyebben tud társas kapcsolatot kialakítani
2.	Igen.
3.	Az érzelmi intelligencia fejlesztése az iskolában fontos, mert segít az diákoknak jobban megérteni és kezelni az érzelmeiket, növeli az empátiát és a közösségi kapcsolatokat, javítja a konfliktuskezelési képességeket, és elősegíti a stresszkezelést. Ezek azok az alapvető készségek és képességek, amelyek segítségével sikeresen navigálhatnak az élet kihívásaiban, így az érzelmi intelligencia fejlesztése hosszú távon is hasznos lehet az egyén számára.
4.	Sajnos a mai technikával telített világban lassan eltűnik az a minőségi együtt eltöltött idő szülő és gyermek között, ami a mi időnkben jellemző volt. Könnyebb elküldeni a gyermeket, hogy szórakozzon a telefonjával, mint mesélni neki, játszani egy jót egy társasjátékkal. Ezért fontos, hogy legalább az iskolában foglalkozunk és fejlesszük a tanulók érzelmi intelligenciáját.

5.	Segít az emberekkel való kapcsolatok kialakításában és abban, hogy megértsük a saját érzéseinket.
6.	Szerintem azért fontos fejleszteni az érzelmi intelligenciát az iskolában is, hogy megfelelőképpen tudjon a gyerek viszonyulni társaihoz, pedagógusaihoz az oktatási-nevelési munka során.
7.	Szerintem azért fontos fejleszteni az érzelmi intelligenciát még gyerekkorban, hogy később jobban tudjanak odafigyelni egymásra. Fontos a megértés, a biztatás, a bátorítás és a dicséret is.
8.	Azért fontos, mert a magasabb érzelmi intelligenciával rendelkező gyerekek könnyebben teremtenek kapcsolatokat, empatikusak.
9.	Minden tantárgynál, ahhoz, hogy a gyermek megértése és elsajátítsa az új információt, szükség van arra, hogy érezze annak fontosságát és jelentőségét, illetve ki is tudja fejezni azokat. A pedagógus és tanuló munkáját egyaránt megkönnyíti, ha megvan a kellő érzelmi intelligencia fejlettség.
10.	Tudjanak az érzelmeiken uralkodni, kifejezni örömeiket, bánatukat megfelelően
11.	A gyerekek egymáshoz való viszonya, együttműködése, csapatban való tevékenykedés miatt elengedhetetlen. Az osztályközösség kis családként funkcionál az iskolán belül, ahol elengedhetetlen a megfelelő működés érdekében a helyes helyzetfelismerés és reakció minden felmerülő szituációban.
12.	Konfliktuskezelés, mások elismerése, elfogadása
13.	Hogy a gyerekek felismerjék és tudják kezelni érzelmeiket és a körülöttük lévő gyerekek érzelmeit.
14.	Pontosan azért, hogy érzelmileg és szociálisan kiegyensúlyozott emberré váljanak
15.	Hozzájárul a gyerekek szocializációjához

7. táblázat: A tanítók válaszai az érzelmi intelligencia-fejlesztés fontosságának indoklására

Forrás: saját szerkesztés

A válaszadók többsége azért tartja fontosnak fejleszteni a gyerekek érzelmi intelligenciáját intézményi keretek között, mert az iskolában szükség van együttműködésre, csapatban való tevékenykedésre, és a fejlett érzelmi képességgel rendelkező gyermek jobban helyt tud állni ezekben a feladatokban, illetve könnyebben tud kapcsolatot teremteni társaival. Továbbá néhány pedagógus úgy gondolja, hogy a gyerekek nem kapnak otthon elegendő odafigyelést, így az iskolának kiemelt hangsúlyt kell fordítani a tanulók érzelmi szükségleteire és képességeire. Fontosnak tartják a diákok megértését, biztatását, bátorítását és dicséretét.

Következtetések megfogalmazása

Az eredmények feldolgozása után arra a következtetésre jutottunk, hogy a Beregszászi kistérség magyar tannyelvű iskoláinak 3-4. osztályaiban dolgozó tanítók többsége kiemelten fontosnak tartja az érzelmi intelligencia fejlesztését kisiskoláskorban. Összesen 15 pedagógus töltötte ki a kérdőívet, kik átlagosan 34-60 év közöttiek. Végzettségük szerint legtöbbször mester- és alapképzéssel, vagyis MA/BA szintű diplomával rendelkező tanítónő. Általánosan 2-41 év szakmai munkatapasztalattal rendelkeznek. Az érzelmi intelligencia-fejlesztés napi és heti rendszerességgel jelenik meg munkájukban főként meseolvasás, zenehallgatás és alkotómunka tevékenységén keresztül.

A feldolgozott adatok alapján minden tanító fontosnak tartja az érzelmi intelligencia-fejlesztést az iskolában. A fejlesztés fontosságának okát abban látják, hogy a gyermek napjának nagyrészt az iskolában, kortárs csoportokban tölti. A kapcsolatalkításhoz fejlett szociális készségekre, empátiára van szüksége. A válaszadók többsége szerint az érzelmi intelligencia-fejlesztés integrálható lehet az iskolai oktatásba különböző tanulási és tanítási munkaformák által. Legnagyobb részarányban a meseolvasást (5/15), az alkotómunkát (5/15) és a projekt módszert (5/15) tartják a leghatékonyabb, iskolai keretek között alkalmazható érzelemfejlesztő eszköznek.

4.4. A kutatási eredmények összekapcsolt adatainak elemzése

A kutatás negyedik részében az eddig összegyűjtött adatok felhasználásával és az Excel program segítségével (lásd 37. számú ábra) kapcsolatot hoztunk létre a tanulók, a szülők és a tanítók között. Célunk a kutatás fő hipotézisének bizonyítása, miszerint azoknak a gyerekeknek magas az érzelmi intelligenciaszintje, akiknek szülei és tanárai egyaránt fontosnak tartják az érzelmi képességek fejlesztését, és napi rendszerességgel végzik azt. Feltételezzük, hogy a magas érzelmi intelligenciaszintet elérő gyerekek napi 1-3 óra

minőségi időt töltenek szüleikkel, tanítójuk pedig naponta alkalmaz fejlesztésükre irányuló módszereket az iskolában.

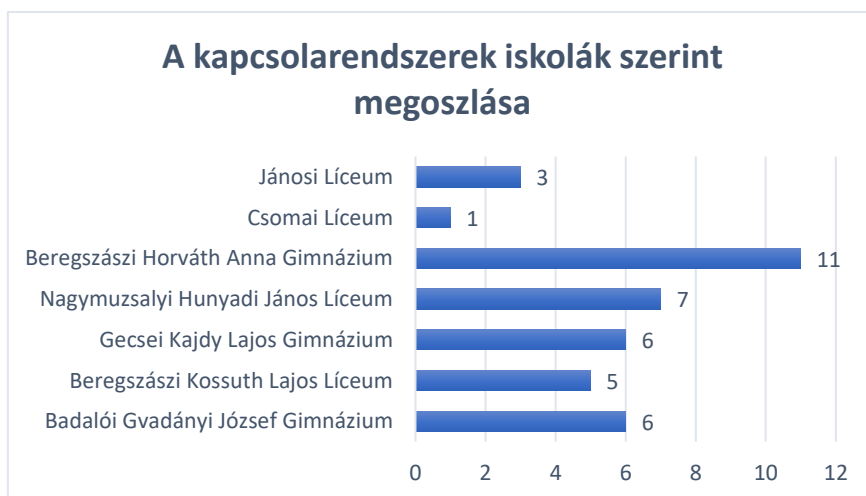
Sorszám	Nem	Életkor	Végzettség	Munkatapasztalat	Iskola	Osztály	Mennyire tartja fontosnak az érzelmi intelligencia fejlesztését?
1	Nő	60	Szakközépiskola (Molodsj specialst)	41	Badalói Gvadányi József Gimnázium	4. osztály	5
3	Nő	31-40	Főiskolai / egyetemi	Pedagógus	Lány	4. osztály	2014.08.09
5	Nő	09.08.2014	Badalói Gvadányi József Gimnázium		Édesapja foglalkozása	Édesanyja foglalkozása	1
6	Lány			4	Lelkipásztor	Tanító	2
8	Nő	48	Szakközépiskola (Molodsj specialst)	27	Badalói Gvadányi József Gimnázium	3. osztály	5
9	Nő	31-40	Szakközépiskolai	Varrónő	Fiú	3. osztály	2014 december 1
11	Nő	01.12.2014	Badalói Gvadányi József Gimnázium		Édesapja foglalkozása	Édesanyja foglalkozása	1
12	fiú			3	Építész	Háztartásbeli	2
13	Nő	31-40	Szakközépiskolai	Beszerező	Fiú	3. osztály	2015.07.03
14	Nő	03.07.2015	Badalói Gvadányi József Gimnázium		Édesapja foglalkozása	Édesanyja foglalkozása	1
15	fiú			3	Építész	Takarítónő	2
16	Nő	31-40	Közéiskolai	Nincs			2014 december 18
17	Nő	18.12.2014	Badalói Gvadányi József Gimnázium		Édesapja foglalkozása	Édesanyja foglalkozása	1
18	fiú			3	Gondnok	Háztartásbeli	2
19	Nő	31-40	Szakközépiskolai	Fodrász	Fiú	3. osztály	2015.05.22
20	Nő	22.05.2015	Badalói Gvadányi József Gimnázium		Édesapja foglalkozása	Édesanyja foglalkozása	1
21	fiú			3	Építész	Fodrász	2
22	Nő	31-40	Főiskolai / egyetemi	Tanár, iskolaigazgató	Fiú	3. osztály	2014.12.10.
23	Nő	10.12.2014	Badalói Gvadányi József Gimnázium		Édesapja foglalkozása	Édesanyja foglalkozása	1
24	fiú			3	Méhész	Igazgató	3
25	Nő	46	Szakközépiskola (Molodsj specialst)	26	Beregszászi Kossuth Lajos Líceum	3. osztály	5
27	Nő	31-40	Szakközépiskolai	Patikus	Lány	3. osztály	2015
29	Nő	13.02.2015	Beregszászi Kossuth Lajos Líceum		Édesapja foglalkozása	Édesanyja foglalkozása	1
30	Lány			3		Patikus	4
31	Nő	31-40	Szakközépiskolai	Kozmetikus	Lány	3. osztály	2015.augusztus 2
32	Nő	02.08.2015	Beregszászi Kossuth Lajos Líceum		Édesapja foglalkozása	Édesanyja foglalkozása	1
33	Lány			3	Szobafestő	Kozmetikus	3

37. ábra: Összekötött adatok az Excel programban

Forrás: saját szerkesztés

Az adatok összekötését a következő információkra vonatkozó kérdések segítették: *a gyerekek iskolai évfolyama; pontos születési dátuma; a szülők foglalkozása; az oktatási intézmény megnevezése.* Összesen 39 kapcsolatot sikerült létrehozni a mintavételi csoportok között. Ez a hármas kapcsolatrendszer hiányos adataival magyarázható, ugyanis voltak olyan esetek, ahol például a szülő és a tanító is kitöltötte a kérdőívet, de a gyerek nem, mert épp hiányzott az iskolából. Az ilyen és ehhez hasonló kitöltések nem kerültek feldolgozásra.

Az eredmények bemutatása

38. ábra: A hármas kapcsolatrendszer iskolák szerinti megoszlása

Forrás: saját szerkesztés

A legtöbb kapcsolatot a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium (11/39) mintavételi csoportjai között tudtuk létrehozni, a legkevesebbet pedig a Csomai Líceum (1/39) kitöltői között.

A hipotézis vizsgálata

Kétmintás t-próba	Változó	Változó
	1	2
Várható érték (átlag)	75,66667	91
Variancia (szórásnégyzet)	100,9697	0
Megfigyelések (db)	12	12
Feltételezett átlagos eltérés	0	
t érték (próbat statisztika)	-5,28605	
P(T<=t) egyszélű (valószínűség)	0,000129	
P(T<=t) kétszélű (valószínűség)	0,000258	

8. táblázat: A dolgozat fő hipotézisének t-próbája

Forrás: saját szerkesztés

Nullhipotézis: a gyerekek, akiknek szülei és tanárai egyaránt fontosnak tartják az érzelmi képességek fejlesztését, és napi rendszerességgel végzik azt, magas érzelmi intelligenciaszinttel rendelkeznek. Ellenhipotézis: ezek a tanulók nem feltétlenül rendelkeznek magas érzelmi intelligenciaszinttel.

Elvégezve a hipotézisvizsgálatot arra a következtetésre jutottunk, hogy 95%-os konfidencia szinten szignifikáns eltérés ($p: 0,000129 < 0,05$; $t < 0$) van a minták között. A vizsgált minta várható értéke jóval kisebb, mint a magas érzelmi intelligenciaszint minimum határa, azaz 91 pont. Ezen kívül 95%-os megbízhatósági szinten felállítottunk egy konfidencia intervallumot a tanulók pontszámának várható értékére, mely legalább 69,28, legfeljebb 82,05 pont, vagyis nem éri el a magas szintet. Tehát, a nullhipotézist elutasítjuk, az ellenhipotézis pedig elfogadásra kerül.

Ezután kigyűjtöttük azokat a tanulókat, akik magas érzelmi intelligenciaszinttel rendelkeznek (91-120 pontos értékkel), és megvizsgáltuk esetükben szülei és tanítóik válaszait, amelyeket az alábbi táblázatban szemléltetünk:

Tanító		Szülő		Diák
Fontosság	Idő	Fontosság	Idő	Pontszám
5	Hetente többször	5	1-3 óra	91
5	Hetente többször	4	Több mint 3 óra	98
5	Naponta	5	Több mint 3 óra	102
5	Hetente többször	5	1-3 óra	101
5	Hetente többször	4	Több mint 3 óra	98

9. táblázat: A magas érzelmi intelligenciaszinttel rendelkező tanulók kapcsolatrendszere

Forrás: saját szerkesztés

Ehhez hasonló fontossági mutatókat és érzelmi intelligencia-fejlesztésre szánt időt jelölő tanítók és szülők kapcsolatából 30 tanuló rendelkezik alacsony vagy közepes EQ - szinttel. Ebből 3 alacsony mutatóval, míg 27 közepes mutatóval rendelkezik. A 95%-os megbízhatósággal létrehozott konfidencia intervallum átlagpontszámainak várható értéke legalább 68,98, legfeljebb pedig 76,35 pont. Annak ellenére, hogy a pedagógusok és a szülők válaszai megegyeznek a két esetben, mégis tapasztalhatunk némi eltérést az eredményekben. Ez azzal magyarázható, hogy hiába tölt a szülő a gyerekével 1-3 órát, vagy akár több mint 3 órát, ez az idő nem feltétlenül jelent minőségi időt. A beérkezett tanítói válaszokból látható, hogy a pedagógusok különböző tevékenységekkel fejlesztik a tanulók érzelmi intelligenciáját, mint például projektmódszerrel, meseolvasással, zenehallgatással, alkotómunkával és drámajátékkal. Ebben az esetben az eltérést azzal lehet magyarázni, hogy ezek a fejlesztési módszerek egyes tanulóknál hatékonyabbnak bizonyulhatnak, míg másoknál egyáltalán nem eredményesek.

ÖSSZEFOGLALÁS

A szakdolgozatban az érzelmi intelligencia fejlődését és fejlesztési lehetőségeit vizsgáltuk kisiskoláskorban. Az érzelmi intelligencia az érzelmek felismerésének, megértésének és szabályozásának a képessége (Mérő, 2010). Kisiskoláskorban meghatározó szerepe van a gyerekek személyiségfejlődésében. Az emocionális nevelés nagyon fontos ebben a szenzitív életszakaszban, hogy empátikus, egészséges önértékeléssel rendelkező, és biztonságos kötődést kialakítani tudó felnőtté váljon a kisdíák.

A munka négy fejezetből épül fel. Az első három fejezet a téma elméleti kerete, a szakirodalmi háttér bemutatása. A negyedik fejezetben a dolgozat kutatás-módszertanát, valamint annak eredményeit szemléltetjük.

Az első fejezetben az érzelmi és értelmi intelligencia fogalmával, összefüggéseivel foglalkozunk. Az alfejezetekben kitérünk az érzelmi intelligencia modellekre, illetve azok összetevőire. Ismertetjük a személyes és szociális kompetenciák jellemzőit, és az alapérzelmek rendszerét.

A második fejezetben az érzelmi intelligencia fejlődését mutatjuk be kisiskoláskorban. Érzelmi fókuszról vizsgáljuk az életkor sajátosságait.

A harmadik fejezetben az érzelmi intelligencia fejlesztési lehetőségeit tárgyaljuk. A fő részben összefoglaljuk, hogy a fejlesztés családi és intézményi szinten milyen módon valósítható meg. Az alfejezetben konkrét fejlesztési módszereket mutatunk be. Először a mesék személyiségfejlesztő hatását vizsgáljuk. Ebben az alfejezetben Kádár Annamária *Lilla és Tündérbogyó* c. EQ fejlesztő mesekönyvének három olyan történetét emeljük ki, melyek tematikája megfelelő lehet az érzelmközpontú fejlesztéshez kisiskoláskorban. A következőkben a zenével és drámajátékkal foglalkozunk, valamint egy gyakorlatgyűjtemény összeállításával.

Végül, a negyedik fejezetben bemutatjuk a Beregszászi kistérség magyar tannyelvű iskoláinak 3-4. évfolyamos tanulóit, illetve azok szülei és tanítói körében végzett kérdőíves felmérés eredményeit.

A dolgozat megírása után arra a következtetésre jutottunk, hogy az érzelmi intelligencia egyre kutatottabb területe a pszichológiának és a pedagógiának egyaránt. Fejlesztése fontos és szükségszerű mind a családi környezetben, mind az iskolában. A kutatásban vizsgált célcsoporton belül a 147 tanuló közül mindössze 20 rendelkezett magas érzelmi intelligenciaszinttel, ami azt jelenti, hogy napjainkban fokozottan szükséges ezen képességek fejlesztése.

РЕЗЮМЕ

У своїй кваліфікаційній роботі я досліджувала розвиток і можливості розвитку емоційного інтелекту в молодшому шкільному віці. Емоційний інтелект - це здатність розпізнавати, розуміти та регулювати емоції. Вона відіграє важливу роль у розвитку особистості дитини молодшого шкільного віку. Емоційне виховання є дуже важливим у цей чутливий період життя, щоб молодий школяр став емпатійною дорослою людиною зі здоровою самооцінкою та здатністю формувати надійні прихильності.

Моя робота складається з чотирьох розділів. Перші три розділи представляють теоретичні основи теми та літературну основу. У четвертому розділі я проаналізую досліджень кваліфікаційної роботи.

У першому розділі я розглядаю концепцію емоційного інтелекту та коефіцієнт інтелекту і їхні зв'язки. У підрозділах я обговорюю моделі і компоненти емоційного інтелекту. Я описую характеристики особистісних і соціальних компетенцій і системи базових емоцій.

У другому розділі я представляю розвиток емоційного інтелекту в молодшому шкільному віці. Я розглядаю особливості віку з емоційного фокусу.

У третьому розділі я пишу про можливості розвитку емоційного інтелекту. В основній частині я напишу, як можна реалізувати розвиток на сімейному та інституційному рівнях. У підрозділі я представляю конкретні методи розробки. Спочатку я досліджую вплив казок на розвиток особистості, до цього я вибрала три історії з розвиваючих оповідань EQ, теми яких можуть бути придатними для емоційно-орієнтованого розвитку в молодшому шкільному віці. Я проаналізую ці казки і збираю до них ігрові прийоми опрацювання. Далі я займаюся музикою та драматургією, а також складаю збірник вправ для розвитку емоційного інтелекту.

У четвертому розділі я представляю результати анкетування, проведеного серед учнів 3-4 класів, та їхніх батьків і вчителів угорськомовних шкіл Берегівської ОТГ.

Написавши роботу, я прийшла на висновку, що емоційний інтелект є все більш досліджуваною сферою як психології, так і педагогіки. Його розвиток важливий і необхідний як у сімейному оточенні, так і в школі.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Atkinson, R. C. – Hilgard, E. (2005). *Pszichológia*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Bakó P. (2019). Az érzelmi intelligencia és az érzelmi észlelés alsó tagozaton. In: *Gradus*, VI. évfolyam, 2019/3. szám <http://real-j.mtak.hu/16950/3/2019-3.pdf> Letöltés dátuma: 2023. március 14.
- Balázs L. (2020). *Érzelmi intelligencia szerepe a képzés folyamatában*. In: H. Varga (szerk.): *Személyközi és médiakommunikációs tudatosság az iskolában*. Hungarovox Kiadó, Budapest. 194-204.
- Bar-On R. (1997). *Bar-On Emotional Quotient Inventory (EQ-i): Technical manual*. Multi-Health System, Toronto.
- Bar-On, R., Parker, J.D.A. (2000). *The Bar-On EQ-i:YV: technical manual*. Multi-Health Systems, Toronto.
- Bordás A. (2009). *Az érzelmi intelligencia fejlesztése magyarórán alkalmazott drámajátékkal*. In: Karlovitz (szerk.): *Gyakorló pedagógusok és a pedagógia gyakorlata*. Neveléstudományi Egyesület, Budapest. 39-47.
- Bredács A. (2009). Az érzelmi intelligencia és fejlesztése az iskolában – különös tekintettel a tehetséggondozásra. In: *Iskolakultúra*, XIX. évfolyam, 2009/5-6. szám https://ojs.bibl.u-szeged.hu/index.php/iskolakultura/article/view/20850/20640?fbclid=IwAR2u17EEPotq5KD_hU7e8oPGwaoyK1UJ7pYhDkqJpsVJ_SFIQkV4MTABY4e4 Letöltés dátuma: 2023. március 14.
- Dohány G. (2009). Zenei élmény az énekórán? In: *Iskolakultúra Online*, III. évfolyam, 2009/2. szám http://misc.bibl.u-szeged.hu/45541/1/iol_2009_002_070-079.pdf Letöltés dátuma: 2023. május 5.
- Goleman, D. (1997). *Érzelmi intelligencia*. Háttér Könyvkiadó, Budapest.
- Jávorné Kolozsvári J. (2015). Korunk gyermekeinek érzelmi élete – az iskolában folyó érzelmi nevelés. In: *Gyermeknevelés*, III. évfolyam, 2015/1. https://www.epa.hu/02400/02411/00005/pdf/EPA02411_gyermekneveles_2015_1_1_18-136.pdf?fbclid=IwAR09tS2Nd8WmthhUIe3KYnmafnGPF3U_ff1KVrr1QtmulVLdpSAYd_Nb8FmQ Letöltés dátuma: 2022. november 15.
- Kádár A. – Kerekes V. (2017). *Mesepszichológia a gyakorlatban. Az önbecsülés és a küzdőképesség megalapozása gyermekkorban*. Kulcslyuk Kiadó, Szekszárd.

- Kádár A. (2012). *Mesepszichológia. Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban*. Kulcslyuk Kiadó, Szekszárd.
- Kun B. (2011). *Az érzelmi intelligencia és az emocionális és szociális kompetenciák szerepe a pszichoaktív-szer-használatban*. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Budapest
http://pszichologia.phd.elte.hu/vedesek/KunB_phd_disszertacioja.pdf Letöltés dátuma: 2023. április 21.
- Mérő L. (2010). *Az érzelmelek logikája*. Tericum Kiadó, Budapest.
- N. Kollár K. – Szabó É. (2017). *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Rotkainé Pászti L. (2021). *Az érzelmi intelligencia fejlesztése: játékos gyakorlatok*. Oktatási Hivatal Kaposvári Pedagógiai Központ, Kaposvár.
- Skita E. (2015). *Érzelmi intelligencia gyakorlatok*. Értsünk szót Kft, Budapest.
- Szőkéné Halász É. (2010). *Pszichológiai és pedagógiai ismeretek*. Ligatura Kft, Budapest.
- Urbán R. (2006). *Az érzelmelek és a stressz pszichológiája*. In. Oláh Attila (szerk.), *Pszichológiai alapismeretek*. Bölcsész Konzorcium, Budapest. 370-382.
- Uzsalyiné Pécsi R. (2008). *Az érzelmi intelligencia fejlesztése zenével: Egy zenei nevelési koncepció bemutatása*. Eszterházy Károly Egyetem, Eger.
https://core.ac.uk/download/pdf/83125936.pdf?fbclid=IwAR350aYMJw6pXBUQaCL_qu94UFUtiRKnaBys8KVI_gNo-XhZXJcrNpD_jnSQ Letöltés dátuma: 2022. november 18.
- Zentai K. (1964). A gyermek fejlődése a kisiskolás korban: előadás anyaga a szülők akadémiajára számára. In. *Módszertani közlemények*, IV. évfolyam, 1964/2. szám
http://acta.bibl.u-szeged.hu/25659/1/modszertani_004_002_091-100.pdf Letöltés dátuma: 2023. február 16.
- Zsolnai A. (2018). *A szociális kompetencia fejlődése és fejlesztési lehetőségei gyermekkorban*.
http://real-d.mtak.hu/1136/7/dc_1503_17_doktori_mu.pdf Letöltés dátuma: 2023.március 23.
- Яцюк, М. (2019). *Емоційний інтелект особистості (на хвилі Нової української школи): Навчально-методичний посібник*. Видавництво «Діло», Вінниця.
http://metodcluster.vn.ua/page/na_dop_met/5_2019/kaf_psiholog/Lab_psyhol/psyhol_ogu.pdf Letöltés dátuma: 2023. április 10.

ÁBRÁK ÉS TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. ábra Bar-On Érzelmi Intelligencia Kérdőív Serdülőkori Változatának öt fő dimenziója	24
2. ábra A kutatásban részt vevő tanulók nemi megoszlása	26
3. ábra A kitöltések iskolák szerinti megoszlása.....	26
4. ábra Az érzelmi intelligenciateszt kitöltőinek évfolyam szerinti megoszlása	27
5. ábra A gyerekek EQ-szintjének megoszlása	27
6. ábra A válaszadók intraperszonális képességek szerinti megoszlása	28
7. ábra A diákok interperszonális képességek szerinti megoszlása.....	28
8. ábra A válaszadók általános hangulat szerinti megoszlása	29
9. ábra A kitöltők stresszkezelési képesség szerinti megoszlása.....	29
10. ábra A válaszadók alkalmazkodás szerinti megoszlása	30
11. ábra A szülők nemi megoszlása	32
12. ábra A szülők életkor szerinti megoszlása	32
13. ábra A szülők iskolai végzettség szerinti megoszlása	33
14. ábra A gyerekek nevelésében résztvevő személyek.....	33
15. ábra Az érzelmi intelligencia fejlesztés fontosságának megítélése a szülők körében	34
16. ábra A szomorúság felismerésének gyakorisági mutatója a szülők körében.....	35
17. ábra A düh felismerésének gyakorisági mutatója a szülők körében.....	36
18. ábra A boldogság felismerésének gyakorisági mutatója a szülők körében	36
19. ábra A szülők fegyelmezési stratégiái	37
20. ábra Szülői stratégiák a gyermek lelki támogatására	37
21. ábra A szülők motivációs eljárásai.....	38
22. ábra A szülők gyermekükkel töltött napi átlag ideje.....	38
23. ábra Szociális képességek fontossága	39
24. ábra A szülők által alkalmazott érzelmi intelligencia-fejlesztő módszerek	40
25. ábra Az érzelmi intelligenciát fejlesztő módszerek hatékonyságának szülői megítélése.....	41
26. ábra A tanítók nem szerinti megoszlása	43
27. ábra A tanítók életkor szerinti megoszlása.....	43
28. ábra A tanítók végzettség szerinti megoszlása	44
29. ábra A tanítók munkatapasztalat szerinti megoszlása	44
30. ábra A tanítók munkahely szerinti megoszlása	45
31. ábra A tanítók évfolyamok szerinti megoszlása.....	45
32. ábra Az érzelmi intelligencia-fejlesztés fontosságának megítélése a tanítók körében	46
33. ábra A tanítók által alkalmazott érzelmi intelligencia-fejlesztő módszerek.....	46
34. ábra Az érzelmi intelligenciát fejlesztő módszerek hatékonyságának pedagógusi megítélése ..	47
35. ábra Az érzelmi intelligencia-fejlesztés gyakoriságának megoszlása a tanítók körében	47

36. ábra Az érzelmi intelligencia-fejlesztés összetevők szerinti megoszlása.....	48
37. ábra Összekötött adatok az Excel programban.....	51
38. ábra A hármas kapcsolatrendszer iskolák szerinti megoszlása	51
1. táblázat Beregszászi kistérség magyar tannyelvű oktatási intézményei.....	23
2. táblázat Az első hipotézis t-próbája.....	30
3. táblázat A második hipotézis t-próbája	31
4. táblázat A szülők válogatott válaszai az érzelmi intelligencia fontosságának indoklására.....	35
5. táblázat A szülők válogatott válaszai a fejlett szociális képességek fontosságának indoklására .	40
6. táblázat A szülők válogatott válaszai az érzelmi intelligencia-fejlesztés sikerességének megnyilvánulási lehetőségeire	42
7. táblázat A tanítók válaszai az érzelmi intelligencia-fejlesztés fontosságának indoklására.....	49
8. táblázat A dolgozat fő hipotézisének t-próbája	52
9. táblázat A magas érzelmi intelligenciaszinttel rendelkező tanulók kapcsolatrendszere	53

MELLÉKLETEK

1. számú melléklet: A tanulók érzelmi intelligenciaszintjét mérő teszt

---

Adatlap

Nemed?

Fiú

Lány

Mikor születettél (év/hónap/nap)?

Melyik iskolában tanulsz?

Hányadik osztályos tanuló vagy?

Mi a szüleid foglalkozása?

Kedves gyerekek!

Olvassátok el az alábbi mondatokat és figyeljétek meg, hogyan éreztek és gondolkodtok magatokról, valamint a titeket körülvevő emberekről leggyakrabban, a legtöbb helyzetben! Osztályozzátok az állításokat annak megfelelően, hogy mennyire illik rátok!

NÉGY lehetséges választ találtok:

- 1 = Nem igaz rám (soha vagy szinte soha);
- 2 = Egy kicsit igaz rám (ritkán, néha);
- 3 = Eléggé igaz rám (gyakran);
- 4 = Nagyon igaz rám (nagyon gyakran vagy mindig).

Soronként csak EGY választ jelöljétek be, az adott sorban lévő számok egyikének bekarikázásával! Például, ha az egyik mondatról úgy gondoljátok, az „eléggé igaz rám”, akkor a 3-as számot karikázzátok be! A kérdések megértéséhez a tanítóktól kérhettek segítséget. Fontos tudnotok, hogy ez nem ellenőrző dolgozat, itt nincsenek jó és rossz válaszok. Arra kérünk, próbáljátok meg minden kérdésre válaszolni. Köszönjük!

		nem igaz rám (soha)	egy kicsit igaz rám (ritkán)	eléggé igaz rám (gyakran)	nagyon igaz rám (mindig)
1	Érdekel, hogy mi történik másokkal.	1	2	3	4
2	Könnyű elmondanom másoknak, hogy hogyan érzem magam.	1	2	3	4
3	Mindenkit szeretek, akivel találkozom.	1	2	3	4
4	Tekintettel tudok lenni másokra.	1	2	3	4
5	Néhány dolgon túlságosan kiborulok.	1	2	3	4
6	Könnyen beszélek az érzéseimről.	1	2	3	4
7	Mindenkiről jót gondolok.	1	2	3	4
8	Veszekszem az emberekkel.	1	2	3	4
9	Forrófejű vagyok.	1	2	3	4
10	Nehéz kérdéseket is megértek.	1	2	3	4
11	Semmi nem szokott zavarni.	1	2	3	4
12	Nehéz beszélni a legbelső érzéseimről.	1	2	3	4
13	Jó válaszokat tudok adni a nehéz kérdésekre.	1	2	3	4
14	Könnyen meg tudom fogalmazni az érzéseimet.	1	2	3	4
15	Mindig az igazat mondom.	1	2	3	4
16	Sokféleképpen tudok megválaszolni egy nehéz kérdést, ha akarom.	1	2	3	4
17	Könnyen dühbe gurulok.	1	2	3	4
18	Szeretek megtenni dolgokat másokért.	1	2	3	4
19	Könnyen találok többféle megoldást egy problémára.	1	2	3	4
20	Azt hiszem, mindenben én vagyok a legjobb, amit csinálok.	1	2	3	4
21	Könnyű megmondanom, hogy mit érzek.	1	2	3	4
22	Ha egy nehéz kérdésre kell válaszolni, többféle megoldást próbálok találni.	1	2	3	4
23	Roszul érzem magam, ha mások megbántódnak.	1	2	3	4
24	Jól oldok meg problémákat.	1	2	3	4
25	Nincsenek rossz napjaim.	1	2	3	4
26	Nehezemre esik beszélni az érzéseimről.	1	2	3	4
27	Könnyen kiborulok.	1	2	3	4
28	Meg tudom mondani, ha valamelyik közeli barátom szomorú.	1	2	3	4
29	Ha dühös leszek, gondolkodás nélkül cselekszem.	1	2	3	4
30	Tudom, hogy mikor mérgesek az emberek, akkor is, ha nem mondanak semmit.	1	2	3	4

Az érzelmi intelligencia-fejlesztés szerepe a nevelésben

Tisztelt Kitöltő!

Kovács Székely Szintia vagyok, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola IV. évfolyamos Tanító szakos hallgatója.

Felmérést végzek a Beregszászi kistérség magyar tannyelvű iskoláiban arra vonatkozólag, hogy a szülők milyen módszereket alkalmaznak a 3-4. osztályos tanulók otthoni nevelése során. Célom, hogy feltárjam a családi nevelés és a kisiskolások érzelmi intelligenciafejlődése közötti összefüggést.

A kérdőív kitöltése teljesen anonim és önkéntes módon történik. Megközelítőleg 10 percet vesz igénybe.

Válaszaival nagyban hozzájárul kutatómunkám sikerességéhez. Előre is köszönöm segítségét!

* Kötelező kérdés

Hozzájárulási nyilatkozat

A kérdőív kitöltése előtt szeretném Önt tájékoztatni, hogy válaszai sok más kérdőív adataival összesítve, azonosításra alkalmas információk nélkül kerülnek feldolgozásra.

A következő kérdésekkel azt mérem, hogyan befolyásolhatja a családi nevelés gyermeke érzelmi intelligenciájának fejlődését, illetve az érzelmi nevelés milyen mértékben és formában jelenik meg a szülő - gyermek kapcsolatokban.

1. Hozzájárul a kérdőív kitöltéséhez? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

Igen [Ugrás a\(z\) 2. kérdésre](#)

Nem

Cím nélküli szakasz

2. Neme? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Nő
 Férfi

3. Életkora? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- 20 - 30
 31 - 40
 41 - 50
 50 vagy több

4. Legmagasabb iskolai végzettsége? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Általános iskolai
 Középiskolai
 Szakközépiskolai
 Főiskolai / egyetemi

5. Foglalkozása? *

---

6. Gyermekének neve? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Lány
 Fiú

7. Gyermekének iskolai évfolyama? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

3. osztály

4. osztály

8. Gyermekének születési dátuma? (év/hónap/nap) *

_____

9. Jelenleg, a hadiállapotról való tekintettel, kik vesznek részt gyermeke nevelésében? (több válasz is jelölhető) *

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

Édesanya

Édesapa

Nagyszülők

Egyéb: _____

Az érzelmi intelligencia az érzelmek felismerésének és megértésének képessége. Kérem, ennek tudatában válaszolja meg az alábbi kérdéseket.

10. Mennyire tartja fontosnak gyermeke érzelmi nevelését? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

1 2 3 4 5

Egy: Teljes mértékben

11. Kérem, röviden indokolja meg az előző kérdésre adott válaszát! *

---

12. Milyen gyakorisággal ismeri fel, ha gyermeke szomorú? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

1 2 3 4 5

Soh   Minden esetben

13. Milyen gyakorisággal ismeri fel, ha gyermeke dühös? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

1 2 3 4 5

Soh   Minden esetben

14. Milyen gyakorisággal ismeri fel, ha gyermeke boldog? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

1 2 3 4 5

Soh   Minden esetben

15. Hogyan reagál, ha gyermeke rosszul viselkedik? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Megmagyarázom gyermekemnek viselkedése következményeit
- Kiváltságok megvonásával büntetem
- Hangosan rászólok, kiabálok
- Fizikai büntetést alkalmazok

16. Mit tesz, ha gyermekét szomorúnak látja? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Arra biztatom, hogy merje kifejezni érzéseit, és mondja el, mi bántja
- Megpróbálok felvidítani
- Megkérdezem, mi történt, de nem reagálok rá
- Hagyom, hogy önállóan oldja meg a problémáit

17. Hogyan motiválja gyermekét? (több válasz is jelölhető) *

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- Példamutatással
- Bátorítással
- Dicsérettel
- Tárgyi ajándékokkal
- Pénzbeli támogatással
- Egyéb: _____

18. Ön egy nap átlagosan mennyi időt fordít gyermekével való beszélgetésre, közös *
tevékenységekre?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Kevesebb, mint 1 óra
 1 - 3 óra
 Több, mint 3 óra

19. Fontosnak tartja-e, hogy gyermeke fejlett szociális képességekkel *
rendelkezzen?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Igen
 Nem

20. Kérem, röviden indokolja meg az előző kérdésre adott válaszát! *

---

21. Ön milyen módszerekkel, tevékenységformákkal fejleszti gyermeke érzelmi intelligenciáját? (több válasz is jelölhető) *

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- Meseolvasás
- Zenehallgatás
- Alkotómunka (rajzolás, festés stb.)
- Szerepjáték (bábozás, szituációs feladatok stb.)
- Naplólírás
- EQ-fejlesztő társasjátékok
- Önkénteskedés
- Adományozás
- Nem fejlesztem
- Egyéb: _____

22. Véleménye szerint milyen módszerekkel, tevékenységekkel lehet leghatékonyabban fejleszteni az érzelmi intelligenciát kisiskoláskorban?

---

23. Mit gondol, miben nyilvánul meg az érzelmi intelligencia fejlesztésének sikeressége?

Ezt a tartalmat nem a Google hozta létre, és nem is hagyta azt jóvá.

3. számú melléklet: A tanítók felmérésére készített kérdőív

2024. 05. 26. 16:08

Az érzelmi intelligencia-fejlesztés szerepe az oktatásban

Az érzelmi intelligencia-fejlesztés szerepe az oktatásban

Kedves Kitöltő!

Kovács Szárlett Szintia vagyok, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola IV. évfolyamos Tanító szakos hallgatója. Felmérést végzek a Beregszászi kistérség magyar tannyelvű iskoláinak alsó tagozatos pedagógusai körében, melyben azt vizsgálom, hogy milyen mértékben és formában van jelen az oktatásban az érzelmi intelligencia-fejlesztés.

A kérdőív kitöltése teljesen anonim és önkéntes módon történik. A kitöltés megközelítőleg 5 percet vesz igénybe.

Válaszaival nagyban hozzájárul kutatómunkám sikerességéhez. Előre is köszönöm segítségét!

* Kötelező kérdés

1. Neme? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

Férfi

Nő

2. Életkora? (kérem, számmal adja meg) *

_____

3. Mi az Ön legmagasabb végzettsége? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

Szakközépiskola (Molodsij specialist)

Alapképzés BA/BSc

Mesterképzés MA/MSc

PhD-képzés

4. Hány éve dolgozik tanítóként? (kérem, számmal adja meg) *

---

5. Ön jelenleg melyik iskolában dolgozik tanítóként? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Badalói Gvadányi József Gimnázium
- Csomai Líceum
- Halábori Gimnázium
- Gecsei Kajdy Lajos Gimnázium
- Nagymuzsalyi Hunyadi János Líceum
- Jánosi Líceum
- Vári II. Rákóczi Ferenc Líceum
- Beregszászi Horváth Anna Gimnázium
- Beregszászi Zrínyi Ilona Líceum
- Beregszászi Kossuth Lajos Líceum
- Csetfalvai Móricz Zsigmond Gimnázium
- Oroszi Gimnázium
- Benei Gimnázium
- Borzsovai Gimnázium
- Gáti Kovács Vilmos Líceum
- Kigyósi Elemi Iskola

6. Ön jelenleg hányadik osztályban tanít? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- 3. osztály
- 4. osztály

Az érzelmi intelligencia az érzelmek felismerésének és megértésének képessége. Kérem, ennek tudatában válaszolja meg az alábbi kérdéseket.

7. Mennyire tartja fontosnak az érzelmi intelligencia fejlesztését az elemi oktatásban? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

1 2 3 4 5

Egy: Teljes mértékben

8. Ön milyen tevékenységformában fejleszti a kisiskolások érzelmi intelligenciáját? *
(több válasz is jelölhető)

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- Meseolvasás
 Zenehallgatás
 Drámajáték
 Alkotómunka
 Projekt módszer
 Nem fejlesztnem
 Egyéb: _____

9. Ön szerint melyik tevékenységforma lenne a leghatékonyabb az oktatásban? *

---

10. Milyen gyakorisággal jelenik meg pedagógiai munkájában az érzelmi intelligencia-fejlesztés? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Naponta
- Hetente egyszer
- Hetente többször
- Havonta
- Nincs jelen

11. Az érzelmi intelligencia mely komponensét fejleszti? (több válasz is jelölhető) *

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- Önismeret
- Érzelemszabályozás
- Empátia
- Szociális készségek
- Mindegyiket
- Egyiket sem

12. Ön szerint miért fontos fejleszteni az érzelmi intelligenciát az iskolában?

Ezt a tartalmat nem a Google hozta létre, és nem is hagyta azt jóvá.

Google Űrlapok

4. számú melléklet: példa a gyerekek által kitöltött érzelmi intelligenciaszintet mérő tesztből

Adatlap

Nemed?

Fiú

Lány

Mikor születél (év/hónap/nap)?

2014. 12. 10.

Melyik iskolában tanulsz?

P. L. Badalái Gyrodányi József Gimnáziumban.

Hányadik osztályos tanuló vagy?

Én 3. osztályos tanuló vagyok.

Mi a szüleid foglalkozása?

Édesanyóm igazgató, édesapám mérnök.

Kedves gyerekek!

Olvassátok el az alábbi mondatokat és figyeljétek meg, hogyan éreztek és gondolkodtok magatokról, valamint a titeket körülvevő emberekről leggyakrabban, a legtöbb helyzetben! Osztályozzátok az állításokat annak megfelelően, hogy mennyire illik rátok!

NÉGY lehetséges választ találtok:

1 = Nem igaz rám (soha vagy szinte soha);

2 = Egy kicsit igaz rám (ritkán, néha);

3 = Eléggé igaz rám (gyakran);

4 = Nagyon igaz rám (nagyon gyakran vagy mindig).

Soronként csak EGY választ jelöljétek be, az adott sorban lévő számok egyikének bekarikázásával! Például, ha az egyik mondatról úgy gondoljátok, az „eléggé igaz rám”, akkor a 3-as számot karikázzátok be! A kérdések megértéséhez a tanítótoktól kérhettek segítséget. Fontos tudnotok, hogy ez nem ellenőrző dolgozat, itt nincsenek jó és rossz válaszok. Arra kérünk, próbáljátok meg minden kérdésre válaszolni. Köszönjük!

		nem igaz rám (soha)	egy kicsit igaz rám (ritkán)	eléggé igaz rám (gyakran)	nagyon igaz rám (mindig)
1	Érdekel, hogy mi történik másokkal.	1	2	③	4
2	Könnyű elmondanom másoknak, hogy hogyan érzem magam.	1	2	3	④
3	Mindenkit szeretek, akivel találkozom.	1	2	③	4
4	Tekintettel tudok lenni másokra.	1	2	3	④
5	Néhány dolgon túlságosan kiborulok.	1	②	3	4
6	Könnyen beszélek az érzéseimről.	①	2	3	4
7	Mindenkiről jót gondolok.	1	2	3	④
8	Veszekszem az emberekkel.	①	2	3	4
9	Forrófejű vagyok.	①	2	3	4
10	Nehéz kérdéseket is megértek.	1	2	3	④
11	Semmi nem szokott zavarni.	1	2	③	4
12	Nehéz beszélni a legbelső érzéseimről.	①	2	3	4
13	Jó válaszokat tudok adni a nehéz kérdésekre.	1	2	3	④
14	Könnyen meg tudom fogalmazni az érzéseimet.	1	2	③	4
15	Mindig az igazat mondom.	1	2	3	④
16	Sokféleképpen tudok megválaszolni egy nehéz kérdést, ha akarom.	1	2	3	④
17	Könnyen dühbe gurulok.	①	2	3	4
18	Szeretek megtenni dolgokat másokért.	1	2	3	④
19	Könnyen találok többféle megoldást egy problémára.	1	2	3	⑤
20	Azt hiszem, mindenben én vagyok a legjobb, amit csinállok.	①	2	3	4
21	Könnyű megmondanom, hogy mit érzek.	1	2	③	4
22	Ha egy nehéz kérdésre kell válaszolni, többféle megoldást próbálok találni.	1	2	3	④
23	Rosszul érzem magam, ha mások megbántódnak.	1	②	3	4
24	Jól oldok meg problémákat.	1	②	3	4
25	Nincsenek rossz napjaim.	1	②	3	4
26	Nehezemre esik beszélni az érzéseimről.	①	2	3	4
27	Könnyen kiborulok.	①	2	3	4
28	Meg tudom mondani, ha valamelyik közeli barátom szomorú.	1	2	3	④
29	Ha dühös leszek, gondolkodás nélkül cselekszem.	1	②	3	4
30	Tudom, hogy mikor mérgesek az emberek, akkor is, ha nem mondanak semmit.	1	2	3	④

Звіт про перевірку схожості тексту Oxsico

Назва документа:

Kovács Szkarlett Szintia_Tanítói.pdf

Ким подано:

Greba Ildikó

Дата перевірки:

2024-05-27 12:03:04

Дата звіту:

2024-05-27 15:22:27

Ким перевірено:

I + U + DB + P + DOI

Кількість сторінок:

52

Кількість слів:

10772

Схожість 4%	Збіг: 48 джерела	Вилучено: 0 джерела
Інтернет: 15 джерела	DOI: 0 джерела	База даних: 0 джерела
Перефразовування 1%	Кількість: 38 джерела	Перефразовано: 285 слова
Цитування 16%	Цитування: 99	Всього використано слів:
Включення 0%	Кількість: 0 включення	3347 Всього використано слів: 0
Питання 0%	Замінені символи: 0	Інший сценарій: 1 слова